

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Romské děti prvního stupně základní školy a jejich volnočasové aktivity

Bakalářská práce

Studijní program: B7505 – Vychovatelství
Studijní obor: 7505R004 – Pedagogika volného času
Autor práce: **Miroslava Panušková**
Vedoucí práce: PhDr. Simona Kiryková, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Miroslava Panušková**
Osobní číslo: **P13000860**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Název tématu: **Romské děti prvního stupně základní školy a jejich
volnočasové aktivity**
Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl: popsat bariéry, které brání romským žákům ve vyšší účasti ve volnočasových aktivitách

Metoda: rozhovor

Požadavek: prostudovat odbornou literaturu, vytvořit si tematický okruh-rozhovoru, realizovat a analyzovat rozhovor.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

BALVÍN, Jaroslav. Filozofie výchovy a metody výuky romského žáka. Vyd. 1. Praha: Radix, 2008. ISBN 978-80-86031-83-5.

KALEJA, Martin a Jan KNEJP (eds.). Mluvme o Romech: Aven vakeras pal o Roma. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. ISBN 978-80-7368-708-3.

NAVRÁTIL, Pavel. Romové v české společnosti. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 223 s. ISBN 8071787418.

NEČAS, Ctibor. Romové v České republice včera a dnes. 5. dopl. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0497-4.

POLECHOVÁ, Pavla (ed.). Jak se dělá "Škola pro všechny". 1. vyd. Kladno: AISIS, c2005. ISBN 80-239-4667-6.

UNUCKOVÁ, Michaela. Žijí mezi námi: historie a současnost Romů. Karviná: Sdružení Romů severní Moravy, 2007, 35 s. ISBN 978-80-239-9286-1.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Simona Kiryková, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

7. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

3. května 2016

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 18. dubna 2016

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PhDr. Simoně Kírykové, Ph.D. za cenné rady a inspiraci při psaní této práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu a trpělivost po dobu mého psaní, ale i celého studia.

Anotace

V mé bakalářské práci se zabývám volnočasovými aktivitami romských dětí a pojmenováním příčin jejich nízké účasti v zájmových kroužcích. Cílem mé práce je zjistit jaké bariéry brání žákům prvního stupně základních škol více navštěvovat volnočasové aktivity.

V teoretické části se zabývám historií Romů a současnosti Romů. V dalších kapitolách se věnuji pojmům, jako je romská kultura, vzdělanost Romů či romská rodina. Dále charakterizuji pojem volný čas a různé pohledy na něj.

V empirické části realizuji kvalitativní výzkum. Respondenty byli žáci prvního stupně základních škol v okolí města Nový Bor. Hlavní metodou je hloubkový polostrukturovaný rozhovor.

Klíčová slova: Rom, volný čas, bariéra

Annotation

In my work I deal with leisure activities of gypsy children and naming the causes of their low participation in hobby groups. The aim of my work is to find out what barriers prevents pupils of primary schools attend more leisure activities.

The theoretical part deals with the history and present of gypsies. In the following chapters I deal with terms such as the gypsy culture, education of gypsies or gypsy family. Further characterize the term of leisure and different perspectives on it.

The empirical part contents qualitative research. Respondents were pupils of primary school in the town of Nový Bor and its surroundings. The main method was the in-depth interview.

Keywords: gypsy, leisure, barrier

Obsah

Obsah	6
1 Seznam tabulek	8
2 Úvod	9
3 Romové	11
3.1.1 Romové jako specifická národnostní skupina	11
3.1.2 Vzdělanost Romů	14
3.1.3 Kultura Romů	16
3.2 <i>Integrace a asimilace Romů</i>	17
3.3 <i>Romská rodina</i>	18
4 Volný čas	23
4.1 <i>Různé pohledy na volný čas</i>	23
4.2 <i>Funkce volného času</i>	25
4.3 <i>Instituce a volný čas</i>	26
4.4 <i>Romové a volný čas</i>	28
5 Praktická část	29
5.1 <i>Cíle výzkumu</i>	29
5.2 <i>Metody výzkumného šetření</i>	32
5.3 <i>Metody získávání dat</i>	33
5.4 <i>Časový plán šetření</i>	33
5.5 <i>Charakteristika respondentů</i>	34
A) Respondenti – romské děti	34
B) Respondentka – pedagožka školní družiny	34
5.6 <i>Struktura rozhovoru</i>	35
A) Výzkumné oblasti pro romské děti	35
B) Výzkumné oblasti pro pedagožku školní družiny	36
5.7 <i>Interpretace získaných dat</i>	37
5.7.1 Výzkumná oblast č. 1: znají romské děti pojem volný čas?	37

5.7.2	Výzkumná oblast č. 2: Romské děti a jejich volný čas, které kroužky a jak často navštěvují	38
5.7.3	Výzkumná oblast č. 3: Návštěvnost školní družiny nebo klubu Koblížek a jejich náplň	39
5.7.4	Výzkumná oblast č. 4: Společný čas rodičů s dětmi	40
5.7.5	Výzkumná oblast č. 5: Jsou dostatečně informovány o kroužcích v jejich okolí?	41
5.7.6	Výzkumná oblast č. 6: Konflikty romských dětí.....	43
5.7.7	Výzkumná oblast č. 7 – Možné bariéry nízké účasti na volnočasových aktivitách....	44
6	Shrnutí získaných výsledků	46
7	Diskuze	48
8	Závěr	49
9	Použité zdroje.....	51
10	Seznam příloh	53
11	Přílohy.....	55
11.1	<i>Hlubkový polostrukturovaný rozhovor s romskými žáky 1. stupně ZŠ</i>	<i>55</i>
11.1.1	Rozhovor s R1 - Honza	57
11.1.2	Rozhovor s R2 - Nikolka.....	66
11.1.3	Rozhovor s R3 - Pepa.....	75
11.2	<i>Hlubkový polostrukturovaný rozhovor s dospělou respondentkou – pedagožkou školní družiny</i>	<i>81</i>
11.2.1	A4 rozhovor s R4 - Lenka.....	83
11.3	<i>Potvrzení o souhlasu rodiče/zákonného zástupce</i>	<i>91</i>

1 Seznam tabulek

Tabulka 1. - Sociální vyloučení.....	12
Tabulka 2. – hlavní příčiny neúspěšnosti romských dětí	16
Tabulka 3 - obsazenost kroužků DDM Smetanka.....	31

2 Úvod

V této práci se budu věnovat romské menšině. Každý z nás se s touto menšinou více či méně často setkává. V mém okolí je mnoho známých, kteří mají odmítavý postoj vůči Romům, to byl jeden z důvodů, proč jsem se zaměřila na toto téma. Cílem mé bakalářské práce je zjistit bariéry, které brání ve vyšší účasti romských dětí na volnočasových aktivitách.

Volný čas je součástí života majoritních i minoritních skupin. Trávení volného času může být významným nástrojem k ovlivnění vývoje a života dětí. Ovlivnit vývoj dítěte je velmi důležité, zejména u dětí ohrožených sociálním vyloučením nebo u těch, kteří v sociálně vyloučené komunitě již žijí. Otázkou tedy je, jestli romské děti tráví svůj volný čas jinak než ostatní děti z majoritní skupiny? Pokud ano, je to ovlivněno tím, že žijí v sociálně vyloučené komunitě, nebo že vyrůstají v odlišném kulturním prostředí? V této bakalářské práci bych chtěla poukázat na to, proč romské děti tráví svůj volný čas méně aktivně než děti z většinové společnosti.

Na jaře 2014 jsem absolvovala kurz Sociokulturní specifika romských žáků. Kurz byl zaměřen na historii i současnost Romů, na výchovu dětí v romských rodinách a na určité normy chování. Tento dvoudenní kurz mi byl doporučen vychovatelkou školní družiny. Díky kurzu jsem se o Romech dozvěděla mnoho zajímavých informací. Také jsem se díky tomuto kurzu seznámila s koordinátorkou klubu Koblížek a domluvila se s ní na spolupráci ohledně mé bakalářské práce.

Od listopadu 2014 jsem pravidelně docházela do klubu Koblížek, který je určen pro sociálně znevýhodněné děti. Převážně jsem se věnovala dětem prvního stupně základní školy. Na základě pravidelných návštěv klubu jsem se s romskými i neromskými dětmi sblížila. Do klubu docházely děti vždy odpoledne po škole. Trávily tam svůj volný čas, ale bylo v něm zahrnuto i doučování na předměty, se kterými mají ve škole problém. Doučování dětí jsem nevedla. Společné chvíle jsme ale trávily různě, mohly jsme hrát společenské hry, hry dle fantazie dětí, nebo jsme měly k dispozici nedalekou tělocvičnu. Koblížek jsem navštěvovala přes jeden rok.

V první části bakalářské práce je zmíněna odlišnost Romů a dále vysvětlen pojem volný čas. Úvodní kapitola se věnuje současnosti Romů a problematice jejich sociálního vyloučení, dále se věnuje otázce vzdělanosti Romů. Vzdělanost je samozřejmě nedílná

součást majoritních i minoritních skupin, ačkoliv v kapitole je popsáno, že romská populace o vzdělání nejeví takový zájem jako majoritní skupiny.

Další kapitola je věnována pojmu volný čas. Aktivně strávený volný čas může pozitivně působit na vývoj dítěte, může vést k poznání nových přátel, posiluje sebevědomí a v neposlední řadě ovlivňuje budoucnost dítěte. Ve volném čase by se děti měly projevovat spontánně dle svých zájmů. Dítě by mělo svobodně projevovat a rozvíjet svou aktivitu, kulturu a tradice.

V praktické části bakalářské práce jsem se rozhodla realizovat kvalitativní výzkum. Jako respondenty k výzkumu jsem si vybrala tři romské děti prvního stupně základní školy a jednu dospělou ženu z většinové společnosti, která pracuje jako vychovatelka ve školní družině. Pomocí rozhovorů se budu snažit zjistit příčiny nízké účasti ve volnočasových aktivitách. Ještě dříve, nežli jsem začala psát svou práci, jsem věděla, že zjistit bariéry, které romské děti ovlivňují, nebude tak snadné. Proto jsem se v průběhu rozhovoru s dětmi rozhodla, že využiji i dospělou vychovatelku, kterou znám osobně.

Tato bakalářská práce by mohla posloužit lidem se zvýšeným zájmem o volný čas Romů.

3 Romové

V této části se budu věnovat současnému postavení Romů v České republice. Mnoho příslušníků romské menšiny se nehlásí k romské národnosti a ani aktivně neprojevují vůli rozvíjet jazyk ani svou kulturu (Balvín, 2008). Svoji odlišnost chápou hlavně tak, že jsou majoritní společností odmítáni a jejich postavení ve společnosti není nejlepší. „Kováři a další řemeslníci pracující s kovem, dřevem, kůží, hlinou, proutím a s jiným materiálem, kočovali v pravidelném kruhu, jehož časové obraty podmiňovala sporadická poptávka po jejich výrobcích. Naproti tomu muzikanti, tanečníci a kejklíři neodváděli žádnou produktivní práci, putovali za málo konkrétním cílem a doplňovali zdroje své obživy krádežemi, žebrotou a dalšími projevy příživnictví.“ (Nečas, 2002, s. 11). Důsledkem tohoto historického prožitku byla dobrovolná uzavřenost romského etnika se základním prvkem rodina a příbuzenstvo. Zároveň se jednalo i o uzavřenost pasivní z vnějšího donucení. Romové nebyli připouštěni do okolní společnosti a ani nikoho nepustili mezi sebe.

Při sčítání lidí v roce 1991 poprvé mohli Romové uvést svou romskou národnost a také uvést romštinu jako mateřský jazyk (Nečas, 2002, s. 104). Této možnosti využila jen část romské menšiny. K romské menšině se přihlásilo pouze 32 903 osob, reálný počet byl ale odhadován na 151 000 osob (Nečas, 2002, s. 104). Toto vysoké číslo je výsledkem plodnosti romských žen. Romské ženy začínají rodit ve velmi nízkém věku a také mívají mnoho dětí. V roce 1980 měly romské rodiny průměrně 2,76 dětí do 15 let, respektive 2,87 závislých dětí, takže v rodinách Romů bylo o 57 % více dětí než v rodinách úhrnného obyvatelstva (Nečas, 2002). Ctibor Nečas říká, že ženy ve věku 45-49 let mají v průměru 5,03 živě narozených dětí. „Romové tak představují jednu z nejpočetnějších menšin, která se profilovala a emancipovala teprve v nedávných desetiletích a zvláště pak v polistopadovém období po r. 1989. Základem jejich etnické identity je jazyk, slovesnost a kulturní tradice.“ (Nečas, 2002, s. 105)

3.1.1 Romové jako specifická národnostní skupina

Romové jako samostatná etnická skupina prakticky až do konce II. světové války tvořili uzavřenou komunitu na okraji společnosti (Nečas, 2002). Neexistuje jejich vlastní písemný záznam národní historie a i pohled zvenčí v psané formě je velmi sporadický. Proto názory na to, odkud se ve středověké Evropě tato minoritní národnostní skupina

vzala, jsou spíše výsledky zkoumání antropologů a lingvistů než historiků. Tyto výzkumy probíhaly až od 2. poloviny 18. století a vyústily v současné názory na původ a historii tohoto svébytného národa (Nečas, 2002).

Dnes víme, že všechny odnože romského etnika původně pocházely z území dnešní Indie. Romskou etniku spojuje podobný jazyk a také kultura.

V současné době se sociálním vyloučením zabývají odborníci ve všech vyspělých zemích. „Sociální vyloučení lze obecně definovat jako nerovnost v participaci na životě společnosti, která je výsledkem nedostatku příležitostí k této participaci. Tato nerovnost pak plodí neschopnost spolupodílet se na životě společnosti, izolaci a odtržení od společnosti, tedy ztrátu sociálního místa ve společnosti.“ (Navrátil, 2003, s. 59) Sociální vyloučení se podle Navrátila projevuje v některých oblastech života, které shrnuje tabulka č. 1.

Tabulka 1. - Sociální vyloučení

Omezený přístup na trh práce
Chudoba a nízký příjem
Nízká míra sociální podpory řídké nebo neexistující sociální sítě
Bydlení a život v kontextu lokality
Vyloučení ze služeb
Národnostní menšina

Všechny tyto oblasti jsou značně provázané. Romové mají největší nezaměstnanost v České republice. Bývají často zaměstnáváni „na černo“ protože pro zaměstnavatele je to výhodné a ze zkušenosti s romskými zaměstnanci počítají s tím, že v zaměstnání dlouho nevydrží. Často se stává, že zaměstnavatel Roma rovnou odmítne, aniž by si vyžádal posudek z předchozí práce, a to jen proto, že má zažitý předsudek a tím tedy diskriminuje Romy (Říčan, 1998). Proto Romové z této zkušenosti ví, že s největší pravděpodobností žádnou nabídku práce nedostanou. Většina Romů ztratila veškerou motivaci k nalezení

zaměstnání a zůstávají závislí na podpoře státu. „Nezaměstnaný většinou tráví čas zahálkou, která ho postupně demoralizuje a bere mu zdravé sebevědomí, často ho také deprimuje. Nezaměstnaný přirozeně hledá jiné způsoby získání prostředků, jež jsou často parazitní: žebrota, drobné krádeže na úrovni přestupků i závažné trestné činy. Častá je dnes romská prostituce, kuplířství i prodej drog.“ (Říčan, 1998, s. 37) Nečas na důvod nezaměstnanosti má takový názor: „Skutečnost, že stát poskytováním přídatků na děti, příspěvků na bydlení a dalších sociálních dávek zajišťoval sociálně ohroženým občanům nejzákladnější životní podmínky, stala se pro mnohé Romy jedním z legitimních zdrojů obživy. Taková opatření obsahovala ovšem demotivující náboj, neboť pro početné rodiny se stávalo finančně výhodnější „žít na podpoře“, než aby muži nastupovali na špatně placená místa kopáčů, sezónních dělníků ve stavebnictví nebo příležitostných pracovníků v lesnictví a ženy se snažily najít uplatnění jako uklízečky či jako pomocné síly v podnicích veřejného stravování.“ (Nečas, 2002, s. 111) Díky vysoké nezaměstnanosti může dojít k navýšení alkoholismu a psychické labilitě, ale také k agresivitě jednotlivců či skupin. Říčan ve své knize píše: „Kriminalita romské mládeže se ve srovnání s gádžovskou odhaduje na několiknásobek. Výchovné ústavy pro mládež, tzv. past'ák, kam se umisťují ti, kteří opakovaně nebo závažně porušují zákon, jsou obsazeny z velké většiny mladými Romy. Vězení pro dospělé jsou „romská“ více než z 60%.“ (Říčan, 1998, s. 58). Na toto téma reaguje ve své knize i Nečas „Romové patří k vrstvám s nejhoršími životními podmínkami, neboť se vyznačují podprůměrnou sociální a vzdělanostní úrovní, vysokou nezaměstnaností, špatnou bytovou situací, nepříznivým zdravotním stavem, neúměrnou kriminalitou a stále se zhoršujícím napětím mezi vlastní komunitou a ostatní českou populací.“ (Nečas, 2002, s. 110) Na rozdíl od většinové společnosti, která se za pobyt ve vězení stydí, pro Romy to může být znamení dospělosti. Bakalář se k tomuto tématu vyjádřil následovně „Pobyt ve vězení pro Roma není vždycky hanbou. Je to spíš něco jako být zajat nepřítelem a mladý muž, který ještě nebyl zavřen, je někdy považován za málo mužného.“ (Bakalář 2004) Tato informace se ale může vztahovat pouze na určité Romy, proto bychom měli brát v potaz, že někteří Romové se za zkušenost s vězením mohou i stydět, tak jako naše majoritní společnost.

„Extrémní nezaměstnanost Romů vede k jejich sociálnímu propadu a tím k další pauperizaci a demoralizaci. Současně posiluje jejich sklony k parazitnímu životu a k sociálně patologickým jevům, tj. ke kriminalitě a k asociálnímu či antisociálnímu jednání, které je spojeno především s prostitucí a s drogovou scénou.“ (Nečas, 2002, s. 113) V současné době si myslím, že romští jedinci si uvědomují, jak je důležité se začlenit

do společnosti a tudíž nalézt si práci a vystudovat více nežli základní školu. Proto můžeme říct, že známe i několik vysokoškolsky vzdělaných Romů. Rostoucí počet vzdělaných Romů má velký přínos pro menšinovou i majoritní společnost.

3.1.2 Vzdělanost Romů

Vyhlídky na snížení nezaměstnanosti Romů nejsou zrovna příznivé, protože většina Romů bývá nevzdělaná a nekvalifikovaná. Tímto se dostávám k dalšímu tématu, a to ke vzdělanosti a negramotnosti. Čím je vyšší vzdělanost, tím je lepší uplatnění na trhu práce. Romové mají ztížený přístup k lepšímu uplatnění na trhu práce.

Hlavním problémem by mohlo být, že Romové dostatečně neznají český jazyk, proto je pro ně velice těžké se začlenit do školního kolektivu. „Velkou bariérou pro zapojení romských dětí do hlavního proudu vzdělávání představuje jazyk. Romské děti mají totiž ve školách problém jak s romským, tak s českým jazykem. Jazyková bariéra přitom léta brání rozvoji jejich dalších schopností a dovedností.

„Obecně mělo podle výsledku sčítání lidu z roku 1991 téměř 80% Romů pouze základní vzdělání (včetně nedokončeného) a dalších 10% bylo bez vzdělání (včetně těch, kteří údaj nevedli). Osmdesát až osmdesát pět procent romské populace kterékoli věkové kategorie má základní vzdělání.“ (Navrátil, 2003, s. 65) Školní docházka závisí na rozhodnutí rodičů. „Úroveň vzdělání romské populace je neobyčejně nízká. Projevuje se negramotností ve starších věkových skupinách a rozsáhlou pologramotností u mladších věkových skupin. S rostoucím věkem přibývá zastoupení negramotných osob. Nízkou vzdělanostní úroveň mají i Romové mladší věkové kategorie, většinou prošli jen základním vzděláním bez další kvalifikace.“ (Šotolová, 2000, s. 38)

Romské děti v raném předškolním věku dostatečně nerozvíjejí svůj mateřský - romský jazyk, respektive rozvíjejí více jiný jazyk než ten, který slýchají jako první. Přitom pro příslušníky menšin platí, že pokud je dostatečně rozvinut mateřský jazyk, vzroste tím i jejich schopnost rozvíjet jazyk druhý.“ (Polechová, 2005, s. 11) „Pokud romské děti neprošly předškolní výchovou, vstupovaly do základní školy s nevýhodou a dále se pak opožďovaly v rozšíření své slovní zásoby, v celkovém rozumovém vývoji a tím i ve zvládnutí češtiny jako vyučovacího jazyka. Následkem toho vykazovaly nedostatečný prospěch, špatné chování a nepravidelnou a neúplnou školní docházku.“ (Nečas, 2002, s. 95) Romské děti převážně mateřské školy nenavštěvují, protože je pro ně školné a stravné ve školách vysoké, tudíž jim chybí základ v českém jazyce. Tím se tedy často stává, že

romské děti jsou odkázány pouze na předškolní výchovu v rodinách, ta se však odehrává v podmínkách nevyhovujícího bydlení a životosprávy a neposkytuje dobrou přípravu pro příští školní práci (Nečas, 2002). Nečas ve své knize píše, že v roce 1989-1990 národní výbory evidovaly pouze 58,1% romských dětí ve věku 3-6 let, které navštěvovaly mateřskou školu (Nečas, 2002). Tento problém by se mohl vyřešit ustanovením zákona o povinné předškolní docházce do mateřských škol, o němž usiluje MŠMT. Již je dáno, že dítě, navštěvující poslední ročník mateřské školy neplatí školné. „V současné době mateřskou školu navštěvuje jen malé procento dětí z této cílové skupiny, a to i přesto, že systematické předškolní vzdělávání by zvýšilo školní připravenost těchto dětí.“ (Zormanová, 2015)

Unucková říká, že romské děti dochází do speciálních škol právě proto, že základní školy do značné míry nejsou schopny děti ze sociálně vyloučených lokalit integrovat a poskytnout jim standardní vzdělání. To, že děti navštěvují speciální školy, vede k tomu, že často nemají dostatečnou kvalifikaci, a tím tedy mají ztížený nástup do zaměstnávání a stávají se rovnou závislé na dávkách státní sociální podpory (Unucková, 2007).

„Úroveň vzdělávání Romů stagnuje a postupně se dá v této oblasti čekat obrat spíše k horšímu než k lepšímu. V rodinách se mluví etnolektem češtiny nebo romsky a komunikační možnosti dětí jsou někdy méně, většinu však na hony vzdálené jejich příštímu vyučovacím jazyku. Rodiče přitom podceňují vzdělávání a školu chápou jako nutné zlo, nebo dokonce represi: podle toho zaujímají nedůvěřivý až nepřátelský vztah k pedagogické veřejnosti a ke školským úřadům.“ (Nečas, 2002, s. 111) Navrátil ve své knize píše, že se od školské politiky oprávněně očekává, že začlení do vzdělávacího systému více informací o odlišných tradicích, zvycích a i historii Romů. Vyučující také musí respektovat odlišnost v učebním stylu a také v přístupu k učivu, ve vůli učit se (Navrátil, 2003). „Základní škola počítá s dětmi, které při vstupu do školy ovládají vyučovací jazyk, mají rozvinuté vlastnosti a rodinné zázemí příznivé pro studium – prostor k učení a někoho, kdo jim s učením a vypracováváním úkolů pomáhá.“ (Navrátil, 2003, s. 65).

Pro romskou komunitu nepatří vzdělání mezi důležité hodnoty. Pro Romy je nejdůležitější, aby jejich děti byly spokojené. Proto rodiče často vyhovují svým dětem a do školy je nenutí, nechávají jim volnost a nenutí je do domácích úkolů. Také si obvykle rodiče sami nevědí rady, jak domácí úkoly vypracovat, a proto to radši vzdávají a nechávají to pouze na vyučujících, což dětem obvykle nestačí. Polechová ve své knize

píše: „Ve společnosti panuje obecné přesvědčení (podporované médii), že Romové nevnímají vzdělání jako hodnotu. Tento mýtus však nabourávají zjištění některých výzkumů. Podle zjištění jednoho z nich chtějí romští rodiče pro své děti lepší budoucnost, kterou spatřují kromě života beze strachu, také v lepším vzdělání a kvalifikaci než jakých sami dosáhli.“ (Polechová, 2005, s. 11) Další jiný názor je popsán takto: „Školní vzdělanost stojí v hodnotovém žebříčku Romů hluboko pod touhou získat co nejvíce peněz a alespoň hmotně se vyrovnat gádžům. I když většina Romů neumí pořádně číst ani psát, umí výborně počítat. Je to ale způsobeno tím, že škola Romům neposkytuje to, co by od ní očekávali, nerespektuje jejich jazyk ani rozdílné kulturní a sociální podmínky. Většina rodičů nemůže dětem, které nezvládají školu, pomáhat, protože učivo sami nezvládávají.“ (Unucková, 2007, s. 19-20)

Šotolová (2000) uvádí několik hlavních příčin školní neúspěšnosti romských dětí.

Tabulka 2. - hlavní příčiny neúspěšnosti romských dětí

Odlišný jazykový vývoj
Odlišná kvalita plnění funkce rodinné výchovy
Nedostatečná příprava pro školu
U některých Romů nedocení významu vzdělání
Nedostatečná připravenost učitelů pro práci s minoritami

3.1.3 Kultura Romů

Za silnou stránku romské kultury bývá považována převážně hudba a tanec. „Tento slogan neplatí doslova, nicméně svérázný, často vynikající hudební projev, patří nesporně k největším přínosům romského národa a je tradiční oporou jeho identity.“ (Říčan, 1998, s. 44) Je velice snadné si oblíbit romské výtvarné umění, a to hlavně proto, že je velmi barevné, srozumitelné a bezprostřední (Říčan, 1998). Proto je veliká škoda, že obvykle romské děti tužku nebo papír do ruky dostávají nejdříve v pěti letech (Říčan, 1998 s. 44). „Snad ještě více než u gádžů převládá dnes u Romů pseudokultura, pasivní konzum toho, co přinášejí televizní kanály, kazety z půjčoven či rozhlasové vlny. V mnoho romských

rodinách se televizor vypíná jen na noc.“ (Říčan, 1998, s. 44) Takto romská rodina tráví svůj společný čas. „Velmi oblíbenou zábavou romské mládeže i dospělých jsou hrací automaty.“ (Říčan, 1998, s. 44)

3.2 Integrace a asimilace Romů

Tyto pojmy bych ráda uvedla, protože se velmi často s Romy spojují. Otázkou je, jestli bychom měli přistoupit k integraci, nebo k asimilaci. Myslím si, že by Romové v žádném případě neměli zapomínat na svou kulturu. Na druhou stranu by měli tolerovat tu naši.

Integraci chápeme jako začlenění neboli zapojení. Může to však znamenat i sjednocení (Rejman, 1971). Jiná definice říká „Zatímco definičním znakem příslušníka romské národnostní menšiny je aktivní vůle být za příslušníka menšiny považován a společně s ostatními rozvíjet jazyk a kulturu, příslušníkem romské komunity je de facto každý, koho majorita příslušníka této sociálně a etnicky definované skupiny identifikuje.“ (Balvín, 2008, s. 20) Začlenění Romů ale nesmí znamenat, že ztratí vlastní identitu kultury a ani svůj jazyk. „Integrací je zde myšleno plnohodnotné začlenění Romů do společnosti, které jim umožní, aby si volili, která kulturní specifika a odlišnosti si přejí zachovat.“ (Balvín, 2008, s. 20) Jedna z dalších vybraných definic popisuje: „Integrace je takovou formou adaptace, při níž menšinová skupina považuje kontakt s dominantní skupinou za významný a potřebný. Příslušníci této menšiny se však současně identifikují se svou původní kulturou, kterou si chtějí nadále podržet.“ (Navrátil, 2003, s. 166) „Aktivní postoj k integraci do majoritní společnosti Romové projevili především v otevřenosti kontaktů s majoritou na společenské úrovni.“ (Navrátil, 2003, s. 117) To, že Romové používají i český jazyk (většina z nich doma mluví pouze česky) znamená, že se opravdu snaží začlenit (Navrátil, 2003).

Asimilace znamená odnárodnění a plné kulturní přizpůsobení Romů majoritní společnosti. Podle toho menšina převezme kulturu a životní styl od majoritní společnosti. „To v důsledku znamená, že musí opustit své hodnoty, tradice a zvyky“ (Navrátil, 2003, s. 26) Pro asimilaci se může každý člověk rozhodnout, ale musí to být svobodné rozhodnutí. Dle Navrátila asimilace znamená, že menšinová skupina zapomene na svoji původní kulturu a raději akceptuje chování majoritní skupiny (Navrátil, 2003). Balvín říká, že škola má veliký význam pro eliminaci procesů vedoucích k asimilaci Romů. Občas se stává, že si romští rodiče vyberou vlastní cestu a to asimilaci a tento názor přenesou také na své děti.

Proto si nepřejí, aby učitelé ovlivňovali jejich děti a vykládali jim o romské kultuře. „Ve výchově a vzdělávání romských žáků je třeba usilovat o používání takových metod, které by vytvářely prostor pro samostatné, autonomní uvažování žáka, aby se mohl samostatně rozhodnout, co je lepší: integrace se zachováním kulturní svébytnosti Romů, či asimilace spojená s její ztrátou a příklonem ke kultuře majoritní společnosti.“ (Balvín, 2008, s. 21)

Integrace je velmi spjata s multikulturální výchovou. Existuje několik definic, které multikulturální výchovu upřesňují. Některé se navzájem odlišují, jiné jsou si naopak podobné.

- Švingalová (2007, s. 26) chápe termín multikulturální jako koexistenci alespoň dvou kultur vedle sebe, ale nejsou zde zahrnuty jejich vzájemné vztahy.
- Pedagogický slovník (2001, s. 129) definuje multikulturální výchovu takto: Jde jednak o interdisciplinární oblast teorie a výzkumu, a jednak o soubor praktických aktivit. Usiluje o to vytvářet prostřednictvím vzdělávacích programů způsobilost lidí chápat a respektovat i jiné kultury než svou vlastní, eliminovat nebo oslabovat etnické či rasové předsudky.
- Průcha (2006) ve své knize píše, že multikulturální výchova je edukační činnost, která je zaměřená na to, aby učila lidi z různých etnik, národů, rasových nebo náboženských skupin žít spolu a vzájemně se respektovat.

Z těchto pojetí můžeme multikulturální výchovu formulovat jako jednostranné působení jedné majoritní kultury na kultury minoritní, nedochází tu však k žádné interakci mezi jednotlivými kulturami, žijí vedle sebe spíše pasivně a vzájemně se neovlivňují.

Podle Navrátila jsou dva typy definic národnostní příslušnosti. Podle jedné z nich do národnostní menšiny patří člověk, který uznává stejnou kulturu, náboženství, má stejný geografický původ nebo hovoří stejným jazykem. Podle druhé definice do menšiny patří hlavně ten, který sdílí pocit náležitosti k určité skupině. Za podstatný se zejména považuje pocit sounáležitosti „MY“. (Navrátil, 2003)

3.3 Romská rodina

Romská rodina je obvykle velká, často pospolu bydlí rodiče, děti i prarodiče. Říčan ve své knize přímo píše „Pro Roma bývá důležitější vztah k rodičům než k dětem. Dítě je

nahraditelné, rodiče nikoli!“ (Říčan, 1998, s. 52) Všichni o sebe mají zájem a starají se o sebe. V romské rodině jsou lepší vztahy mezi sourozenci. „Romská rodina má pro komunitu Romů obrovský význam. O romské rodině se obecně traduje, že by pro všechny národy mohla být příkladem, zejména svou soudržností, interpersonálními vztahy a pevnými vazbami, které jednotliví členové v sobě uchovávají.“ (Kaleja, 2009, s. 101) Již pojmání významu rodina je velmi odlišné od chápání rodiny majoritní skupinou. Výraz rodina je v romském jazyce vyjádřen „famel'ija/famil'ija“ a to znamená široká rodina, příbuzenstvo. „Famil'ija: hlavní funkční jednotka neboli širší rodina, ke které patří i ženatí synové, jejich manželky, děti a vnoučata. Každá domácnost uvnitř famil'ije (obvykle zahrnuje tři generace) se nazývá tséra.“ (Bakalář, 2004, s. 41) Když Romové mluví o rodině, myslí tím celé své příbuzenstvo ať z matčiny či otcovy strany. Majoritní skupina vidí v pojmu rodina spíše jen nukleární rodinu. Famel'ija má u Romů veliký význam „V tradiční romské komunitě byla famil'ija základní multifukční pospolitostí, základní identitní a identifikační jednotkou ... byla společenstvím, v němž měl každý jejich příslušník své „...občanství...“ Příbuzenské povinnosti byly nadevše.“ (Hubschmannová, 1996, s. 19)

Romská rodina si dosud udržuje patriarchální ráz, to znamená, že v rodině je dominantní otec, tzv. hlava rodiny a občas to musí své rodině dokázat i násilím (Říčan, 1998). „Žena byla ceněna podle své plodnosti, zvláště vítáni byli ovšem synové. Romské rodiny jsou dodnes početné, umělé potraty výjimečné. Jestliže žena nerodila, muž měl právo ji opustit.“ (Říčan, 1998, s. 46) „Neplodnost byla pro romskou ženu největší trest, neboť nemohla splnit svou životní roli – být dobrou matkou a tedy i manželkou. Takováto žena byla všemi opovrhována a nikdo by neměl manželovi za zlé, když ji opustí.“ (Unucková, 2007, s. 21)

Říčan ve své knize píše „mužova nevěra je víceméně tolerována, žena dokonce dává často veřejně najevo, jakého má muže sukničkáře. Naproti tomu nevěra ženy je neospravedlnitelná a nepřijatelná. Muž ji za ni může opustit a neudělá-li to, velmi tvrdě ji potrestá bitím a někdy i ostříháním dohola. V knize od Petra Bakaláře se přímo píše o možném potrestání, když je žena nevěrná svému muži. Tresty mohou být následující: zbit ženu, potupně ji ostříhat vlasy, vyhnat ji z domu, nebo trest, který se dnes již neobjevuje a to uříznutí kousku nosu (Bakalář, 2004). Romové říkají: každá žena zná mužovu ruku. Muž bije často ze žárlivosti, což patří k lásce, takže když nebijе, je to známkou, že

nemiluje. “(Říčan, 1998, s. 46) Podobný názor je napsán i v knize od Unuckové a to, že mužova nevěra zvyšovala prestiž a někdy se jí manželky i chlubily (2007).

Kaleja (2009) říká, že žena je předurčena k tomu, aby se stala dobrou matkou a manželkou. Musí o svou rodinu pečovat, starat se o svou domácnost a starat se o to, jak se rodina prezentuje navenek. Všechny domácí práce jsou považovány pouze za její záležitost a očekává se, že u toho bude svižná a hbitá. Když tomu tak není, je považována za línou a špinavou. Samozřejmostí je, že výchova dětí je také jen záležitost ženy. „Žena jako matka všechny své děti miluje stejně, přestože větší péči věnuje nejmladšímu. Často to tak vypadá, že vše v domácnosti se točí právě kolem nejmladšího dítěte. S narůstajícími rodičovskými povinnostmi matka spoléhá na pomoc starších dětí. Ví, že se na manžela obrátit nemůže.“ (Kaleja, 2009, s, 102) Muž je ovšem z obecného pohledu považován jako pasivní rodič. V roli otce vystupuje spíše formálně, to ale neznamená, že by své děti neměl rád. Výchovu přenechává na své manželce, neboť ji považuje za k tomu určenou. Dnes ale manželka dává na vědomí svému muži, že její povinnosti stanovené dřívější dobou jsou nad její rámeček, tudíž po svém manželovi chce, aby jí vypomáhal (Kaleja, 2009). Velice zajímavé je, jak vidí romskou rodinu majorita. Z pohledu majority plní romská komunita svou funkci v neúplném rozsahu. Mají pocit, že dítě je rodiči vychováváno, než se jim narodí další dítě. Pak je výchova přesunuta na nejmladšího člena rodiny. Ve výzkumu, který byl realizován v roce 2006-2007 bylo zjištěno, jak majoritní skupina vnímá nedostatky romských rodin.

- **Existenční problémy rodiny:** často nevyhovující obydlí, nedůsledná hygiena, nezaměstnanost
- **Patologické jevy v rodině:** alkoholismus, agresivní projevy chování, gamblerství
- **Sociální stránka rodiny:** brzké těhotenství, brzké zakládání rodiny, sourozenci v roli rodičů
- **Vzdělání – postoje rodiny:** chybí motivace, malý zájem o vzdělání, rodiče své děti neumí dostatečně motivovat (Kaleja, 2009)

V knize, kterou napsal Navrátil, píše o výzkumu, který se uskutečnil na Masarykově univerzitě v Brně v letech 1998-2000. Tento výzkum se zaměřil na postoj

romských a majoritních matek k dětem. „Matky romských dětí jsou zaměřené především na aktuální potřeby dětí. Zajímá je zejména, jak se děti cítí, co chtějí a nechtějí. Aktuální spokojenost dětí je pro ně na prvním místě, proto se soustředí především na péči o ně a plnění jejich potřeb. Majoritní matky se snaží své děti především vychovávat. Zabývají se motivy a charakterem svých dětí, vymýšlejí strategie, pravidla, odměny a tresty tak, aby děti přijaly hodnoty, které zastávají rodiče, a aby se chovaly podle jejich představ i za nepřítomnosti rodičů. Když dítě např. celý den běhá venku, večer je unavené a nemá napsané úkoly do školy, romské matky častěji než majoritní netrvají na napsání úkolů, protože dítě má být ve škole především odpočaté. Dokonce vyjadřovaly názor, že majoritní matky, které vedou své děti k tomu, aby plnily své úkoly za všech okolností, své děti nemají rády.“ (Navrátil, 2003, s. 106, 107) Dále popisuje, že české matky se chovají jako „hrncíři“, že své děti tvarují podle svých představ. Svě výchově přikládají velkou hodnotu, pokud jejich děti jsou nevychované, berou to jako svoji ostudu. Romské matky jsou spíše „zahradníci“, kteří o své rodiny pečují. Hodnota matky se neodvívá od chování dítěte. Důležité je, aby se dítě dobře bavilo (Navrátil, 2003). Způsob v romských rodinách je charakteristický hlavně tím, že mají nedostatek řádu – jí se, když je hlad, vstává se a jde spát podle své vlastní potřeby, a hlavně, co v českých rodinách není zvykem, je nepoužívání slůvek prosím ani děkuji. V tomto případě by se mohla stát chyba, kdy majoritní skupina bere romské děti jako nevychované, protože v naší majoritní skupině není zvykem, že dítě neumí poděkovat ani poprosit. Romské rodiny toto ale nevnímají jako chybu ve výchově.

Domy nebo byty Romů mívají nevyhovující hygienické podmínky a jsou často velmi přeplněné. V jednotlivých regionech představují Romové zpravidla vysoké procento neplatičů nájemného (Nečas, 2002). „Část romských nájemníků nedodržuje standardní sousedské vztahy a neumí se postarat o přidělený byt, což vede k jeho vybydlení, tj. k radikální devastaci: romské rodiny dokážou v krátké době zničit byt či celý dům natolik, že je nutná jeho generální oprava nebo demolice.“ (Nečas, 2002, s. 113, 114) Kvůli těmto negativním zkušenostem odmítá majoritní společnost bydlet v jejich blízkosti. „majoritní obyvatelé si při výběru bydliště udržují větší odstup od svých romských sousedů, což s sebou nese i odstup v sociálních kontaktech. Pokud bydlí v těsné blízkosti, vnímají soužití jako konfliktní a nejsou s nimi spokojeni. Naproti tomu pro jejich romské sousedy není prostorová blízkost pro konflikty rozhodující a v soužití s majoritními sousedy jsou Romové spokojenější. (Navrátil, 2003, s. 112) „Ševčíková (2003, s. 43) konstatuje, že ze strany majority je Romům vytýkána např. přílišná hlučnost, vulgarita, etnicky motivovaná

nesnášenlivost, vypočítavost, psychická labilita, nesoudnost vůči sobě samému, agresivita, nedostatek čestnosti, egoismus, slabá vůle, malá vytrvalost a trpělivost, nedodržování hygieny, špatné sousedské vztahy s majoritou, nedostatek vzdělanosti a nezájem o ni, špatná pracovní morálka, nespolehlivost, stálý pocit ohrožení, komplex méněcennosti, nesamostatnost, kriminální sklony, volná sexualita a provozování prostituce. (Bakalář, 2004, s. 122) Navrátil říká, že k této nespokojenosti se mohou nabízet dvě vysvětlení. Jedno z nich je fakt, že životní styl romských sousedů je pro majoritní obyvatelé těžko akceptovatelný a romské chování je obtěžuje. Další možné vysvětlení vychází z předsudků a nikoli z osobních zkušeností (Navrátil, 2003). Nečas ve své knize píše, že toto nevyhovující bydlení spolu se svou životosprávou, nevhodnou stravou, neochotou starat se o své zdraví nebo také krátkou dobou kojení jsou příčinou nepříznivého zdravotního stavu Romů.

Romové jsou velmi pohostinní. Když k nim přijde návštěva, jsou schopni jim dát na stůl vše, co mají. „Ochota dělit se bývala pro Romy charakteristická, aspoň uvnitř dané pospolitosti a zpravidla mezi chudými.“(Říčan, 1998, s. 52) Romské přísloví říká, že bude-li mít Rom jen drobeček chleba, podělí se o něj třeba s deseti lidmi. Přijmout hosta a uctít ho bylo samozřejmostí (Říčan, 1998). Také jedno jídlo nejedí více než jeden den, když jsou nějaké zbytky, raději to vyhazují. V romských rodinách je vyloučené, aby děti před dospělými mluvily vulgárně. Děti pro změnu nikdy neviděly své rodiče obnažené ani ve spodním prádle (Říčan, 1998). Petr Bakalář ve své knize píše, že dříve, když se Romové šli v létě osvěžit do potoka, koupali se zásadně oblečení a šaty nechaly na sluníčku pak uschnout (Bakalář, 2004).

4 Volný čas

V odborných publikacích existují různé definice volného času. Hofbauer (2004, s. 13-14) „Volný čas (ang. Leisure time, franc. Le loisir) je čas, kdy člověk nevykonává činnost pod tlakem povinností, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život.“

Přesnější je charakteristika, že volný čas je činnost, které se lidé účastní na základě svého rozhodnutí a přináší jim zážitky a uspokojení. Oficiální prameny pokládají za funkci volného času relaxaci, kompenzaci, sociální prevenci a výchovu. (Hofbauer, 2004) Důležité je, aby nám trávení volného času přinášelo uspokojení a uvolnění. „Pod pojmem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené.“ (Pávková a kol., 2008, s. 13)

„Volný čas je možno chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil“ (Průcha a kol., 2002, s. 13) Z této definice vyplývá, že do volného času nepatří čas pracovní, a to ani vyučování ve škole, a také čas, který je spojován s biologickou existencí člověka (jídlo, hygiena, spánek, péče o zdraví, děti, rodina). S tímto názorem se shodují autoři knihy Pedagogika volného času. Z hlediska dětí a mládeže do volného času nepatří vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení i další uložené vzdělávání a další časové ztráty.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy ve svém dokumentu z roku 2002 (s. 6) uvádí, že „za volný čas je považován čas, v němž jedinec svobodně na základě svých zájmů, nálad a pocitů volí svou činnost.“

4.1 Různé pohledy na volný čas

Na problematiku volného času můžeme nahlížet z několika pohledů. (Pávková a kol., 2008, s. 15-16)

- **Ekonomické hledisko** se zaměřuje na to, kolik prostředků společnost investuje do zařízení volného času a jakým způsobem se aspoň část nákladů

vrátí. Průmysl volného času je většinou dobře prosperující odvětví, ale často rezignuje na vzdělávací cíle a kultivaci osobnosti.

- **Sociologické a sociálně psychologické hledisko** sleduje, jak činnost ve volném čase přispívá k utváření mezilidských vztahů a zda pomáhají vztahy kultivovat. Sociální prostředí velmi často ovlivňuje způsob využívání volného času u dětí. Rodiče jsou vzory pro své děti a to buď pozitivní, nebo negativní.

Hromadné sdělovací prostředky působí na využití volného času. V poslední době se do popředí dostává internet, u kterého lidé tráví velmi mnoho svého času. Sdělovací prostředky, ať už se to týká televize nebo internetu, jsou brány jako pasivní forma trávení volného času.

- **Politické hledisko** se zaměřuje na to, jak stát zasahuje do volného času obyvatelstva. Stát by měl působit hlavně v několika oblastech:
 - V zakládání, financování a ovlivňování zařízení pro volný čas dětí a mládeže
 - V pomoci organizacím, sdružením a spolkům pracujícím na rozvíjení aktivit dětí a mládeže
 - Ve vytváření podmínek pro uspokojování spontánních aktivit dětí a mládeže mimo organizovanou činnost
 - Ve vytváření kladných postojů dospělých členů společnosti k dětským aktivitám ve volném čas
 - V konstituování pedagogiky volného času a přípravy profesionálních i dobrovolných pedagogů pro tuto činnost
 - V ochraně před nepřiměřenou komercializací
- **Zdravotně hygienický pohled** sleduje, jak lze podporovat zdravý tělesný i duševní vývoj člověka. Sleduje hlavně to, jak mají lidé uspořádaný režim

dne, hygienu, sociální vztahy. Správné trávení volného času se velmi projevuje na zdravotním stavu člověka.

- **Pedagogické a psychologické hledisko** bere v úvahu věkové i individuální zvláštnosti a jejich respektování ve volném čase.
 - *Výchova ve volném čase* – naplňování volného času smysluplnými aktivitami rekreačními i výchovně vzdělávacími
 - *Výchova k volnému času* – jedince seznamuje s množstvím zájmových aktivit, poskytne mu základní orientaci a pomáhá mu najít činnosti, které mu dají uspokojení a seberealizaci.

4.2 Funkce volného času

Volnočasové aktivity výrazně působí na vývoj dítěte. Působí jako prevence sociálně patologických jevů, a to díky pedagogickému a sociálnímu působení. Na hodnotovém systému celé společnosti se odráží, jestli děti a mládež umí smysluplně trávit svůj volný čas. Díky tomu mohou mít kvalitnější život, ale odvíjí se od toho i kvalita společnosti.

Horst W. Opaschowski uvádí osm funkcí a možností volného času (Hofbauer, 2001, s. 10) :

- Rekrece (zotavení, uvolnění)
- Kompenzace (odstraňování zklamání a frustrací)
- Výchova a další vzdělávání (učení o svobodě, sociální učení)
- Kontemplace (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavba)
- Komunikace (sociální kontakty a partnerství)
- Participace (angažování se na vývoji společnosti)
- Integrace (stabilizace života rodiny a vrůstání do společenských organismů)
- Akulturace (kulturní rozvoj sebe samého, kreativita v umění sportu, v technických a dalších činnostech)

Funkce volného času dle Pavkové aj. lze definovat jako hledisko výchovně-vzdělávací (např. získávání nových vědomostí, rozvoj osobnosti), zdravotní (vytvoření

zdravého životního stylu, umění odpočívat), sociální (utváření sociálních vztahů, nácvik komunikativních dovedností, seznamování s pravidly společenského chování). (Pávková, a kol., 2008)

4.3 Instituce a volný čas

Nejdůležitějším subjektem, který ovlivňuje volný čas dětí a mládeže, je rodina. Každé dítě, bez ohledu na věk nebo kulturu potřebuje, aby mu jeho okolí poskytlo lásku, péči, řád, pozornost, porozumění a příležitost k učení. Právě všechny tyto subjekty nejlépe poskytne rodina. „Zajímá nás, jak jsou rodiče schopni komunikovat s dítětem, jak jeho komunikaci a hru rozvíjí, jaké mají doma hračky, dětské knížky atp., jak rozvíjejí jeho sociální chování. Jak jsou schopni komunikovat s předškolním zařízením a se školou, jak o škole před dětmi mluví... Sledujeme, jak jsou schopni dítě podpořit v případě, když má ve škole potíže ... Další důležitou oblastí je zájem rodičů o volný čas dítěte a jeho aktivní náplň. (podpora zájmu dítěte, výběr volnočasových aktivit – může být omezoáno finančními možnostmi rodiny).“ (Bechyňová, 2008, s. 58)

Dítě tráví nejvíce svého volného času v rodině. Je důležité, aby dítě trávilo volný čas se svou rodinou, posiluje tím rodinné vazby a vznikají společné pozitivní zážitky. Pro děti jsou rodiče vzorem a získávají díky nim inspiraci, jak trávit volný čas. Když mají rodiče špatné návyky, bohužel to pro dítě znamená, že v budoucnu bude mít problém si správně zorganizovat svůj volný čas.

Podle Hofbauera by rodina měla vytvářet příznivé podmínky pro volný čas, kterými jsou: „hodnotová východiska a motivace k dosahování životních cílů, takové uspořádání života rodiny, aby dětem poskytovalo dostatek času a vytvářelo podmínky pro spoluúčast na jeho plánování a prožívání, zajištění finančních a hmotných potřeb, zejména individuálního vybavení a placených služeb, informace a podněty pro účast v dalších prostředcích mimo rodinu.“ (Hofbauer, 2004, s. 61) Dítě si osvojí mechanismy, jak bude později trávit svůj volný čas. Dítě velmi často napodobuje a reprodukuje to, jak trávili volný čas jeho rodiče, někdy děti navazují na aktivity svých rodičů. To jak rodiče citlivě reagovali na jeho potřeby, talent a zájem dítě také ovlivňuje (Hofbauer, 2004).

Na trávení volného času se spolupodílí řada institucí. Instituce, které vytvářejí prostor pro aktivní využití volného času, jsou velmi potřebné zvláště ve městech, protože zde není přirozený prostor pro trávení volného času v přírodě. Ačkoliv ve městech je více institucí, které organizují volný čas, tak podle výzkumu Novákové (Nováková, 2007)

vyplynulo, že děti ve velkých městech se nudí více, než děti v malých městech. Podle Novákové důvodem je, že děti z malých měst tráví více času venku s kamarády, zatímco děti z velkých měst sedí doma u televize.

Dalším místem, které dává podněty k aktivnímu trávení volného času, je škola. Škola by měla nabízet zajímavý zábavný program, děti díky němu mohou získávat pozitivní vztah ke škole jako k instituci. Škola často nabízí svým studentům hřiště a knihovnu, různé kroužky a pobyty v přírodě a také školní družinu.

Školní družina má kromě výchovné funkce i zdravotní a sociální funkci. Do družiny dochází děti prvního stupně základní školy. Zajišťuje sociální péči a bezpečnost dětí v době, kdy jsou rodiče v zaměstnání. Výchovná činnost by se měla orientovat na co nejpestřejší strukturu zájmových činností a uspokojení velké potřeby pohybu (Pávková a kol., 2008). Ve škole je dobrý prostor pro navazování vztahů a kontaktů, které jsou určující pro trávení volného času (Hofbauer, 2004). Velmi důležitý je vliv vrstevníků. Záleží na tom, do jaké skupiny se dítě dostane a jaké kamarády si vybere pro trávení svého volného času.

Školní klub je určen pro děti středního školního věku, tzn. pro žáky druhého stupně základní školy. Vychází ze samostatnosti dětí a jejich zájmové činnosti. Důležitý je tu princip dobrovolnosti. V prostorách klubu jsou zřízeny např. herny, čtenářské kroužky, počítačové pracovny nebo prostory pro komunikaci s ostatními. Školní kluby mají vnitřní i venkovní prostory (Pávková a kol., 2008).

Středisko pro volný čas dětí a mládeže, jejichž součástí jsou domy dětí a mládeže, které se zaměřují na práci s dětmi, mládeží a rodičů s dětmi. Mohou to být zájmové činnosti pravidelné v kroužcích, ale také prázdninové tábory či spontánní aktivity na hřištích, v hernách apod. (Pávková a kol., 2008).

Domovy mládeže zajišťují výchovnou péči, ubytování a stravování žáků středních škol, které mají školu daleko od svého místa trvalého bydliště a nemohou tedy do školy dojíždět. Vzhledem k věkovým zvláštnostem je důležité respektovat princip dobrovolnosti (Pávková a kol., 2008).

Základní umělecké školy připravují děti a mládež na studium středních či vysokých škol s uměleckým zaměřením. Mohou být zaměřeny na hudební, hudebně-pohybovou, výtvarnou či literárně-dramatickou oblast (Pávková a kol., 2008).

Jazykové školy plní funkci vzdělávání v oblasti výuky cizích jazyků (Pávková a kol., 2008).

4.4 Romové a volný čas

Tato práce je zaměřena na volný čas minoritní skupiny, a to konkrétně na romské děti základní školy prvního stupně. V současné době mají děti problém trávit volný čas smysluplně. Je proto chvályhodné, že existují organizace, které se věnují volnému času nejenom Romských dětí. V těchto organizacích často pracují dobrovolníci. Romské děti tráví svůj volný čas nejvíce pasivně, a to u televize, počítače, tabletu či telefonu. Také se často potulují po ulicích. Tento způsob trávení volného času nepřináší nic pozitivního

„Děti jsou spontánně vychovávány k samostatnosti, k vysoké sociální inteligenci a dovedou v tomto ohledu víc než ty, jejichž volný čas od útlého dětství je naplněn rodičovskou péčí nasměrovanou na úspěch ve škole. Volný čas romského dítěte je naplněn zejména tím, co jde lehce – třeba tělesnými aktivitami pohybovými, děti rády zpívají a naslouchají reprodukováné hudbě, hrají na hudební nástroje, ale málokdo má vůli naučit se noty, málokdo má vůli a vytrvalost soustavně trénovat ve sportu, i když sport a tělocvik patří k oblíbeným činnostem“ (Balvín aj, 1997, s. 63)

V poslední době vznikají nízkoprahové kluby či komunitní centra, které vycházejí vstříc dnešním potřebám mladé generace. Bývají flexibilnější ve sledování toho, co mladí lidé chtějí, bývají zadarmo a pravidelná docházka není nutná. V Novém Boru je takové centrum s názvem Koblížek. Jeho cílem je sdružovat rodiny s dětmi. Snahou Koblížku je pomáhat co nejširšímu spektru rodin s dětmi i specifickým skupinám rodin s náročnějšími potřebami. Nabízí několik volnočasových aktivit, které využívají všechny děti. Děti mají možnost navštěvovat sportovní kroužek, výtvarný kroužek, nebo trávit čas s ostatními dětmi a hrát společenské hry. Já osobně jsem klub Koblížek v uplynulém roce také navštěvovala v přípravě a sbírání podnětů k mé bakalářské práci a s dětmi jsem navázala neformální vztah. Tento klub je otevřen pro všechny děti, navštěvují ho ale převážně romské děti.

5 Praktická část

K dosažení cílů mé bakalářské práce jsem si zvolila kvalitativní výzkum, ve kterém jsem oslovila tři dětské respondenty a jednu dospělou respondentku.

„V kvalitativním výzkumu jde převážně o odhalení subjektivních významů výpovědí daných subjektů.“ (Maňák, 2004, s. 25) Výzkum jsem realizovala formou rozhovoru.

5.1 Cíle výzkumu

Cílem výzkumného šetření bylo charakterizovat a popsat využívání volného času romských dětí a zjistit bariéry, které jim brání ve vyšší účasti ve volnočasových aktivitách. Jsem si vědoma, že dosažení tohoto cíle je náročné.

Vybrala jsem si organizaci Koblížek. Tato organizace je nestátní, nezisková a působí v Novém Boru. Podporuje rodiny v péči o děti a pomáhá jim i ve složitých životních situacích. Cílem tohoto občanského sdružení je posouvat hranice kvality života rodin žijících v Novém Boru a okolí. Dozvěděla jsem se o něm při absolvování kurzu Sociokulturní specifika romských žáků, který byl pořádán občanským sdružením Rodina v centru, které sídlí také v prostorách Koblížku.

. V Koblížku se každé pondělí koná sportovní kroužek. V úterý, středu a ve čtvrtek probíhá doučování dětí, jež je spojené s aktivitami ve skupině, a to v budově, kde je možnost zapůjčení různých společenských her, stolního fotbalu, nebo počítače. Druhá možnost je taková, že vychovatelky jdou s dětmi na nedaleké hřiště, kde jim dají možnost výběru: hrát společně míčové hry nebo jinou, neorganizovanou zábavu.

Tento klub jsem navštěvovala dvakrát až třikrát týdně po dobu jednoho roku. Navštívila jsem všechny kroužky, které Koblížek nabízí. Také jsem se účastnila některých akcí, např. velikonoční přespávání nebo vánoční zdobení perníčků. Tím, že jsem do Koblížku docházela pravidelně, jsem měla jedinečnou možnost poznat romské děti a jejich kladné i záporné vlastnosti. Musím podotknout, že se několikrát stalo, že byl klub z důvodu nepřítomnosti dětí zrušen. Klub je pro děti zcela zdarma.

V průběhu psaní mé práce jsem navštívila DDM Smetanka a pokusila se zjistit, kolik romských dětí navštěvuje kroužky, které nabízejí. Tuto informaci mi paní ředitelka nemohla poskytnout, protože není nijak sledováno, které dítě je či není romské. Jediný

způsob, kterým by se to dalo zjistit, je podle jmen. Jména dětí mi ale říci nemohla. Dle jejích slov romské děti kroužky navštěvují, ale jen ve velmi malém počtu. Zaslala mi tabulku, která ukazuje, jaké kroužky nabízejí a kolik dětí se na kroužek přihlásilo.

Tabulka 3 - obsazenost kroužků DDM Smetanka

Kód	Zájmový útvar	čet přih	Děti	Žáci
151001	BAREVNÝ MINIVOLEJBAL příprava	15	10	4
151002	BAREVNÝ MINIVOLEJBAL pro žáky 1.-2.tř.	14	0	14
151003	BAREVNÝ MINIVOLEJBAL pro žáky 3.-4.tř	8	0	8
151005	VOLEJBAL - starší žákyně a kadetky	20	0	20
151006	JUDO - BABY JUDO A PŘÍPRAVKA	20	17	3
151007	FLORBAL pro žáky 2. - 5. tříd	23	1	22
151009	STOLNÍ TENIS	26	0	26
151010	LEHKÁ ATLETIKA	85	26	59
151012	ORIENTAČNÍ BĚH - OK Jiskra	53	9	44
151013	ORIENTAČNÍ BĚH - TJ Stadion	11	0	11
151014	HOROLEZECKÝ kroužek pro pokročilé	25	0	25
151015	HOROLEZECKÝ kroužek pro začátečníky	18	0	18
151017	ŠACHY pro začátečníky - ZŠ U Lesa	6	0	6
151018	FOTBAL - předpříprava [2009 a mladší]	23	2	21
151019	FOTBAL - mladší příprava [2007 a 2008]	13	0	13
151020	FOTBAL - starší příprava [2005 a 2006]	27	0	27
151023	ŠACHY pro začátečníky - ZŠ Arnultovice	13	0	13
151024	ŠACHY pro začátečníky - ZŠ náměstí Míru	8	0	8
151025	NETRADIČNÍ HRY A SPORTY	4	0	4
151101	KIDS A MINI KIDS C.LOCK 7EVEN	26	9	17
151105	NOVOBORSKÉ MAŽORETKY	55	11	42
151107	FUSION US - Taneční skupina	8	0	8
151108	BORÁČEK	29	5	24
151201	VÝTVARKA	11	0	11
151202	VÝTVARKA - RECYKLOHRANÍ	8	0	8
151204	KERAMIKA	16	0	16
151205	ŠIKULKY - páteční hodina	11	9	2
151206	DÍLNIČKA PRO HOLKY	14	1	13
151207	KRESBA A MALBA	14	0	11
151208	VLNĚNÍ	6	0	2
151209	KORÁLKOVÁNÍ	5	0	5
151212	ŠIKULKY - pondělní hodina	8	8	0
151301	AFRICKÉ BUBNY A RYTMIKA	15	0	11
151401	EDISONI	8	0	8
151402	MODELÁŘ	10	1	9
151501	HRAJÁSEK - DIVADELNÍ KROUŽEK MLADÝCH	8	0	8
151502	HISTORICKÝ ŠERM	2	0	2
151601	NĚMČINA: hrajeme si s němčinou	9	0	9
151602	ANGLIČTINA pro předškoláky	9	9	0
151603	ANGLIČTINA pro předškoláky 2 skupina	0	0	0
151701	MYSLIVECKO - LESNICKÝ KROUŽEK	11	0	11
151702	RYBÁŘSKÝ KROUŽEK	10	0	10
151703	TURISTICKÝ KROUŽEK - sobotní výlety	11	1	10
151801	REPORTÉŘI	10	0	10
151802	VESELÁ VAŘEČKA	15	0	15
151803	DESKOVÉ HRY A HRY NA HRDINY	4	1	3
		745	120	611

5.2 Metody výzkumného šetření

V rámci šetření jsem využila nejdříve metodu pozorování, poté sběr informací o účasti romských dětí v aktivitách DDM Smetanka. Dále jsem si vybrala respondenty, se kterými jsem uskutečnila polostrukturovaný rozhovor, nejdříve s romskými dětmi a poté s vychovatelkou školní družiny.

Ve výzkumu jsem oslovila čtyři osoby. S těmito respondenty jsem udělala individuální rozhovory. Mojí volbou byl polostrukturovaný rozhovor. Předem jsem si tedy připravila strukturu rozhovoru. Musela jsem připravit dva rozhovory, protože jsem se rozhodla rozhovor uskutečnit s různými respondenty, a to se třemi romskými dětmi navštěvující první stupeň základní školy a s jednou dospělou paní vychovatelkou ze školní družiny, která má s romskými dětmi bohatou zkušenost. Tuto vychovatelku jsem si vybrala, protože ji znám osobně několik let a vím, že s romskými dětmi pracuje, a také se snaží komunikovat i s romskými rodiči. Dotazy, které jsem pokládala, se týkaly volného času romských dětí a jejich zájmů. Mojí snahou bylo zjistit určité bariéry, které brání romským dětem navštěvovat zájmové kroužky. Původně jsem chtěla rozhovory udělat pouze s romskými dětmi, ale po uskutečnění rozhovoru jsem zjistila, že by to ke splnění cíle, mohlo být málo. Proto byla mou druhou volbou dospělá respondentka.

Rozhovory probíhaly na oblíbeném místě respondenta dle jejich výběru. Výběr místa jsem nechala na nich, protože jsem chtěla, aby se děti cítily spokojeně. Údaje byly získány pomocí polostrukturovaných individuálních rozhovorů s předem vybranými respondenty. Oslovení respondenti ochotně spolupracovali a poskytli mi osobní informace.

Realizované rozhovory jsem zaznamenávala na diktafon, poté jsem je převedla do písemné podoby. Po doslovném přepisu nahraného rozhovoru jsem získala podklad o rozsahu 34 stran. Rozhovory s dětmi trvaly přibližně 25 min, s dospělou respondentkou 39 min.

Pro realizaci bakalářské práce jsem zvolila výzkum kvalitativní. „Kvalitativní výzkum se provádí pomocí delšího a intenzivního kontaktu s terénem nebo situací jedince či skupiny jedinců. Situace jsou obvykle banální nebo normální, reflektují každodennost jedinců, skupin, společnosti nebo organizací“ (Hendl, 2008, s. 49)

Mojí snahou bylo zaměřit se na konkrétní osoby a jejich volný čas. Pracovala jsem zaprvé s informacemi, které mi samy romské děti řekly a zadruhé s informacemi, které mi sdělila vychovatelka, která má osobní zkušenost s romskými dětmi.

5.3 Metody získávání dat

Základní a hlavní technikou výzkumu byl kvalitativní polostrukturovaný rozhovor. „Hlavní skupinou metod sběru dat v empirickém výzkumu tvoří naslouchání vyprávění, kladení otázek lidem a získávání odpovědí. (Hendl, 2008, s. 164)

Rozhovor probíhal v přirozeném prostředí, tedy v místě, kam děti docházejí do klubu Koblížek, nebo na pracovišti respondentky. Ve svém výzkumu jsem zahrнула zkušenosti, které jsem získala pozorováním. „Jednání a chování lidí jsou cílem prakticky každého zkoumání, jež se týká jedince nebo skupiny. Je zcela přirozené pozorovat různé projevy lidí. Pozorování nám také pomáhá doplnit naši zprávu o popis prostředí.“ (Hendl, 2008, s. 191)

Rozhovory, které jsem provedla, jsou plně anonymní, a to hlavně kvůli citlivosti tématu. Nahrávané rozhovory slouží pouze k mé bakalářské práci, a proto nebudou poskytnuty žádné třetí osobě.

5.4 Časový plán šetření

V roce 2014 jsem absolvovala kurz sociokulturní specifika romských žáků. Díky tomuto kurzu, jsem se dozvěděla mnoho zajímavých informací o životě romských občanů. Tento kurz, pro mě byl přínosem a pomohl mi k psaní mé bakalářské práce.

Dále jsem od podzimu 2015 docházela do Klubu Koblížek, kde jsem pracovala s nejen romskými dětmi. S dětmi jsme trávily čas různě, chodily na procházky, navštěvovaly jsme tělocvičnu, nebo hrály společenské či jiné hry. O Koblížku se zmiňuji v kapitole Romové a volný čas. Díky navštěvování Koblížku jsem se s romskými dětmi sblížila a mohla realizovat rozhovory.

Dne 16.2 jsem realizovala rozhovory s respondentem Honzou a respondentkou Nikolou. Rozhovor s Honzou trval 22:15. Rozhovor s Nikolou 25:37 min. Rozhovor s Pepou jsem realizovala dne 18.2 2016 a trval 20:31. Poslední rozhovor a to s dospělou respondentkou Lenkou jsem uskutečnila dne 22.2 2016. Tento rozhovor byl nejdelší a trval 38.46 min.

5.5 Charakteristika respondentů

A) Respondenti – romské děti

- Respondent č. 1 – **Nikolka**

Nikolka je romská dívka, které je jedenáct let. Bydlí v nedaleké vesnici jménem Prácheň. Bydlí společně s matkou a otcem. Má šest sourozenců, starší patnáctiletou sestru, mladší devítiletou sestru, dvojčata, kterým je sedm let a mladšího pětiletého bratra. Bydlí také se svými sestřenicemi, o tom se mi ale v rozhovoru nezmínila. Navštěvuje pátou třídu.

- Respondent č. 2 – **Honzík**

Honzík je jedenáctiletý romský chlapec. Bydlí v Novém Boru s babičkou a dědou. Matka ho opustila po narození. Nejdříve bydlel se svým otcem, nakonec se ale o něj začala starat babička a děda. Má pět nevlastních sourozenců, kteří bydlí s otcem. S otcem se vídá skoro denně. Navštěvuje pátou třídu.

- Respondent č. 3 – **Pepa**

Pepa je romský chlapec, kterému je devět let. Bydlí v Novém Boru s matkou, otcem a bratrem. Má jednoho vlastního mladšího sourozence a jednoho staršího nevlastního bratra. Chodí do čtvrté třídy.

B) Respondentka – pedagožka školní družiny

Respondent č. 4 – **Lenka**

Lenka je 49 letá žena. Vystudovala pedagogickou školu v Mostě. Po ukončení střední školy pracovala dva roky jako vychovatelka postižených dětí v Teplicích. Poté pracovala jako vychovatelka v domově mládeže při sklářském učilišti Nový Bor. V době realizování mé bakalářské práce pracuje již 11 let jako vychovatelka školní družiny v Novém Boru. Je vdaná a má dvě vlastní a dvě nevlastní děti. Vede sportovní a výtvarný kroužek, který je součástí školní družiny. Není Romka.

5.6 Struktura rozhovoru

Otázky, které jsem ve svém výzkumu použila, jsem rozdělila do několika kategorií, sledujících dílčí výzkumné oblasti.

A) Výzkumné oblasti pro romské děti

Na začátku rozhovoru byly kladeny otázky, které se týkaly dotazované osoby, jako jeho věk, jeho bydliště, jeho rodinné zázemí.

- **1. výzkumná oblast**

Do první oblasti jsem zařadila otázky týkající se jejich volného času, co si pod pojmem volný čas vůbec představují. (otázky č. 1-3)

- **2. výzkumná oblast**

Druhá oblast se týká přímo zájmových kroužků, které děti již navštěvovaly, či stále navštěvují. (otázky č. 4-14)

- **3. výzkumná oblast**

Vzhledem k tomu, že všechny tři děti jsem poznala v klubu Koblížek, ptala jsem se, jak tráví čas právě v tomto klubu. Dále mě zajímalo, jestli navštěvují školní družinu. (otázky č. 15-19)

- **4. výzkumná oblast**

Čtvrtá výzkumná oblast se týkala dětí a jejich rodičů, jestli společně tráví volný čas, popřípadě jak. Důležitá byla otázka, jestli se rodiče zajímají o jejich volný čas. Děti jsem se také ptala, jak tráví volný čas rodiče. (otázky č. 20-26)

- **5. výzkumná oblast**

Tato oblast se týkala převážně toho, jak jsou děti informovány o možnostech výběru kroužků v jejich blízkém okolí, a zda se svými učitelkami řeší jejich volný čas. (otázky č. 27-32)

- **6. Výzkumná oblast**

V této části jsme se zaměřily na konflikty s ostatními dětmi. Také nás zajímalo, jak konflikty řeší dospělí, kteří je v tu chvíli hlídají. (otázky č. 33-36)

- **7. výzkumná oblast**

Tato část se věnuje důvodům, proč by romské děti nemohly navštěvovat volnočasové aktivity častěji.

Poté byla fáze ukončovací, kde jsem děti znovu ujistila, že rozhovor je anonymní. Také to byla část, kde se děti mohly zeptat na otázky ohledně mé osoby, tuto možnost žádné dítě nevyužilo.

B) Výzkumné oblasti pro pedagožku školní družiny

Rozhovor jsme započaly tím, že respondentka řekla pár informací o sobě a také své minulosti. Také se svěřila, jak ona sama tráví svůj volný čas, poté jsme přešly k samotnému rozhovoru, který se týkal převážně osobních zkušeností s romskými dětmi.

- **1. výzkumná oblast**

První výzkumná oblast se věnuje romským dětem a názoru vychovatelky na trávení jejich volného času.

- **2. Výzkumná oblast**

V této části jsme se bavily o romských dětech a jejich volnočasových aktivitách.

- **3. Výzkumná oblast**

V této části mi respondentka popsala, jaké kroužky nabízí školní družina a jaký mají týdenní plán této družiny.

- **4. výzkumná oblast**

Ve čtvrté výzkumné oblasti se vychovatelka snažila popsat volný čas nejenom romských dětí.

- **5. výzkumná oblast**

V této oblasti se zaměřujeme na snahu vychovatelky o větší účast romských dětí ve školní družině.

- **6. výzkumná oblast**

Šestá oblast souvisela s určitými konflikty ve školní družině nebo se samotnými romskými občany. Týkala se její osobní zkušenosti s romskými rodinami a také jejího pohledu na romskou výchovu.

• 7. výzkumná oblast

Tato část se věnuje názoru respondentky, proč romské děti mají malou účast na volnočasových aktivitách.

Na konci rozhovoru byla možnost vyjádřit se k průběhu rozhovoru a možnosti dodat další informace, které by chtěla doplnit. Také jsem jí dala možnost, zeptat se mé osoby na něco, co jí zajímá. Této možnosti respondentka využila.

Seznam otázek k rozhovoru jsou v příloze na s. 78.

5.7 Interpretace získaných dat

Vytvořila jsem několik kategorií ze získaných odpovědí.

5.7.1 Výzkumná oblast č. 1: znají romské děti pojem volný čas?

V této kategorii jsem se věnovala pojmu volný čas. Zajímalo mě, jaké mají děti o pojmu představy, a jestli umí vysvětlit, o co se jedná.

Honza: (dlouhá pauza) 7 sekund – „Nevím“ „Jo, tak třeba, nevím, můžu jít třeba na hřiště, projít se někam ...“

Nikolka: „Tak koníčky, že má někdo nějaký kroužky“

Pepa: „Že si můžeme jako třeba hrát nebo tak“

Zjistila jsem, že děti tento pojem znají, ale neumí ho dostatečně vysvětlit. Dvěma ze tří dětí jsem musela poradit, a i tak si neuměly představit, že by to mohl být třeba kroužek, který navštěvují. Spíše to pro ně byl čas, kdy ony samy dělají to, co je baví. Volný čas pro ně tedy znamená, že si mohou hrát nebo chodit ven do přírody s kamarády či se psem. Jen jedna respondentka uvedla, že volný čas trávila na kroužcích, na které chodila dříve – flétna, country tance a turistický kroužek.

Vychovatelka, která má s romskými dětmi zkušenost, mi na otázku, jaké mají romské děti volný čas, odpověděla velmi stručně.

Lenka: „Já si myslím, že jejich volný čas je televize, tablet a počítač...“

5.7.2 Výzkumná oblast č. 2: Romské děti a jejich volný čas, které kroužky a jak často navštěvují

V této kategorii jsem se zaměřila na jejich vlastní volný čas. Velmi mě zajímalo, jaké kroužky navštěvovaly v minulosti a také které kroužky navštěvují v momentální době. Původně jsem si myslela, jak jsem se dočetla v knihách, že se děti věnují hlavně hudebním či výtvarným kroužkům.

Nikolka: *„No já když jsem chodila do školky, tak jsem měla flétnu, když jsem byla ve škole, tak jsem chodila na country... ehm... ano... a taky na turisták... „*

Honza: *„Chodil jsem na kytaru...“*

Nikolka: *„Ano, já chodím každé úterý na to doučování – hraní na piano.“*

Dvě ze tří dětí navštěvovaly hudební kroužek. Bohužel v hraní na hudební nástroj pokračuje jen jedno dítě. Třetí dítě nikdy žádný kroužek nenavštěvovalo a v rozhovoru řeklo, že ani nemá zájem v budoucnosti nějaký kroužek navštěvovat.

Sportovní kroužek navštěvuje jedno ze tří dětí.

Dospělou respondentku jsem požádala, jestli by si mohla vzpomenout na nějaké romské dítě, o kterém ví, že nějaký kroužek navštěvovalo pravidelně. Okamžitě si vzpomněla na dvě dívky. Toto pro mě bylo velmi příjemné zjištění.

Lenka: *„Vzpomínám si na Natálku, která chodila několik let na šachy, dokonce se zúčastňovala nějakých turnajů a podobně, ale to byla rodina smíšená, maminka nebyla Romka... takže si myslím, že to byla hodně maminky zásluha...“*

Lenka: *„... a pak mám tu Samanthu která dělá mažoretky a jinak opravdu nevím o dítěti, které by se zúčastňovalo volnočasových aktivit a ještě k tomu získávalo nějaké medaile, nebo výhry nebo jak jinak bych to nazvala...“*

Jak mi vyplynulo z rozhovoru, děti opravdu velmi často tráví volný čas na mobilním telefonu, tabletu, či u televize. Proto si myslím, že odpověď dospělé respondentky byla tak stručná.

V této kategorii mě velmi překvapilo, že když jsem se ptala na kroužek, které dítě navštěvuje, tak dvě děti naprosto zapoměly, že nějaký kroužek navštěvují pravidelně a to

i několikrát týdně. Proto mě napadla otázka, jestli si nemohou vymýšlet, tato myšlenka ale není nijak potvrzena, proto dětem důvěřuji a doufám, že opravdu kroužek navštěvují. Je pro mě tedy milým zjištěním, že dvě děti ze tří mají svůj oblíbený kroužek, který si také samy vybraly.

5.7.3 Výzkumná oblast č. 3: Návštěvnost školní družiny nebo klubu Koblížek a jejich náplň

Vzhledem k tomu, že rozhovory s romskými dětmi probíhaly díky klubu Koblížek, který také všechny tři děti navštěvují, rozhodla jsem se, že je velmi důležité, jak často ho děti navštěvují. Myslím si, že klub Koblížek se může také brát jako volnočasová aktivita. Děti to takto ale neberou, Koblížek je pro ně spíše možnost k trávení času se svými kamarády jinak, než jsou zvyklé. Myslím, že to, že děti Klub navštěvují, je z velké části spíše zásluha koordinátorek, které rodičům domlouvají, aby své děti do klubu dávali. Z velké části se v klubu také děti doučují. V době, kdy jsem klub navštěvovala, jsem ale žádné doučování sama nevedla, spíše jsem s dětmi trávila čas společně se stolní hrou, procházkou nebo sportovními aktivitami.

Nikolka: *„Jenom ve čtvrtek, nebo když je nějaké přespávání... no my přijedeme, počkáme až třeba Nikola, když má teda doučování, nebo když tady ještě není, tak počkám, až přijde, no a pak jdeme na hodinu na doučování, a pak čekám na Míšu, protože má doučování až od 4 ...“*

Pepa: *„No v pondělí na sportovní kroužek, pak v úterý a ve čtvrtek... no já chodím nejvíc na počítač, pak hraju fotbal ... a občas mám i doučování... a občas hrajeme společenské hry.“*

Školní družina je dle mého názoru pro děti velmi důležitá, a to nejen proto, že se děti naučí spolupracovat s ostatními dětmi, ale také, že ve školních družinách bývají kroužky zcela zdarma. Proto jsem si myslela, že romské děti školní družinu budou navštěvovat. Tato domněnka se mi ale zcela vyvrátila po rozhovoru s respondentkou Lenkou.

Lenka: *„Ve školní družince letos mám dvě romské děti...“*

Lenka: *„V družince máme placené i neplacené kroužky... placené kroužky máme kroužek keramiky a neplacené kroužky mají děti v rámci školní družiny, jsou to sportovní hry pro malé děti, sportovní hry pro starší děti, výtvarný kroužek, sbor a flétničky. Děti,*

... které nechodí do školní družiny, mohou chodit na kroužky také a platí 150 Kč na půl roku ...”

Romské děti, se kterými jsem uskutečnila rozhovor, školní družinu dříve navštěvovaly. Z jejich výpovědí jsem usoudila, že ze školní družiny nadšené nebyly.

Honza: *„... no buď jsme jezdili autíčkama, nebo jsme hráli karty, nebo jiné hry a tak no...”*

Nikolka: *„... to už páťáci nechodí... tam můžu jenom ráno, protože prvňáku je strašně hodně a oni všichni chodí do družiny, tak pro nás už není místo... byli jsme třeba vevnitř v té místnosti a tam jsme dělali různé věci, třeba když měli být Vánoce, tak jsme vyráběli různé věci na Vánoce nebo velikonočního, když měli být Velikonoce a jinak jsme byli venku, chodili jsme do parku nebo jsme byli vevnitř ...”*

Pepa: *„jenom dvakrát jsem tam byl, a to jenom protože máma někam jela...”*

Velmi mě zaujala odpověď dospělé respondentky na otázku, jestli má pocit, že děti dostatečně motivuje k tomu, aby navštěvovaly nejenom školní družinu ale také nějaký zájmový kroužek. Respondentka uvedla, že důležité je motivovat spíše rodiče, protože nechtějí, aby děti školní družinu navštěvovaly.

Lenka: *„Určitě, protože tu holčičku Mercedes jsem vyložena musela maminku přemluvit, aby mi ji dávala do družiny, protože holčička chtěla, ale maminka nechtěla, takže jsem maminku vyloženě přemlouvala, aby ji dávala do družinky, protože tam máme projekty, které s děčkama děláme, a ona to hrozně chtěla, takže jsem maminku opravdu usilovně přemlouvala, aby do družinky chodila, takže jsem ji teď přemluvila, že chodí aspoň 2x týdně v době, kdy jsou ty projekty, a když je teda ještě sbor, na který ona také chodí... ale bylo to opravdu velké přemlouvání... no důležitý je, že ty maminky jsou doma, kdyby chodily do práce, tak by pak děti byly samozřejmě v družince, a zúčastňovaly se všech aktivit...ale protože romské maminky většinou nepracují, tak nemůžou ty děti... teda vlastně samozřejmě můžou chodit do družinky ale oni je tam prostě nedávají...”*

5.7.4 Výzkumná oblast č. 4: Společný čas rodičů s dětmi

Dle mého názoru je velice důležité, jestli děti tráví volný čas společně se svou rodinou. Proto tato otázka byla položena nejenom dětským respondentům, ale také dospělé respondentce.

Honza: „*Hm... s babičkou jdu ji třeba pomoci, nebo uklízet, nebo na nákup ... s dědou, když se třeba chce koukat na auta nebo tak...tak se koukáme spolu...*“

Honza: „*On má bratranec takový mandaly tak to občas děláme. To máme doma s babičkou tak to občas děláme*“

Nikola: „*No my vlastně jakože celá rodina nemáme zase tak společného času, protože když je ségra doma, ona totiž jezdí na intr, takže vždycky odjíždí v neděli a vrátí se v pátek, a on táta pořád chodí do práce, takže my nemáme tolik společného času... no se sourozencema chodím ven, protože my máme strašně velkou zahradu, a s mamkou chodíme na procházky...*“

Pepa: „*My všichni spolu koukáme na televizi...*“

Lenka: „*Když bych se měla zaměřit jen na mé romské děti, tak si myslím, že žádný výlety a takovéhle věci... opravdu jen po nákupech, co jsem se kdy dozvěděla, že byli na výletě nakupovat, ale že by někdy byli na výletě jako je hrad nebo zámek, to jsem nikdy v životě neslyšela...*“

Dle těchto informací je jasně vidět, že romské děti se svými rodiči tráví čas spíše doma u televize. (s. 18 – kultura Romů) Myslím si, že to takto není jen v romských rodinách, v dnešní době je televizor, tablet, či mobilní telefon velkou náplní času dětí. Toto mohu říct, protože tyto informace od dětí slyším často. Jak jsme se zmínila výše, tento názor má i dospělá respondentka, která má praxi s dětmi již přes dvacet let.

Lenka: „*Určitě, určitě si povídáme o tom, co dělají v době volna, když nejsou ve škole, nebo když nejsou ve školní družince, co dělají s rodiči si povídáme hodně, ale většina dětí s rodiči moc času netráví.... Výlet je třeba po nákupech nebo po návštěvách, ale samozřejmě jsou i rodiče, kteří jezdí s dětmi po výletech, třeba do bazénu nebo na různé akce, když jsou...takže si myslím že to je tak 50% na 50%...*“

5.7.5 Výzkumná oblast č. 5: Jsou dostatečně informovány o kroužcích v jejich okolí?

Tuto kategorii jsem zařadila do mé bakalářské práce kvůli tomu, že znám ředitelku DDM Smetanka. Víím, že na začátku každého školního roku dostanou děti leták

s možností kroužků v Novém Boru. Ačkoliv se mi to z rozhovoru potvrdilo jen v jednom případě, vím, že tomu tak není. DDM Smetanka nabízí několik různých zájmových kroužků. (tabulka č. 3 s. 27)

Honza: „*Tak to nám určitě nedávají.*“

Pepa: „*To vím, my dostáváme do školy, takový papíry ...*“

Jak už jsem uvedla výše, děti jsou často na počítačích či na tabletech, proto pro mě nebylo překvapením, že by informace o kroužcích hledaly na internetu.

Pepa: „*Na počítači...*“

Honza: „*Určitě, přes internet*“

U respondentky mě velmi mile potěšilo, že si sama zařídila doučování na hraní na piano u své paní učitelky. Hrát na piano byl její dlouhodobý sen, bohužel jí maminka řekla větu, která mě v průběhu rozhovoru velice zaskočila: „*... no protože mamka řekla, k čemu mi to bude, a já jsem řekla, že by mě to moc bavilo...*“ proto se respondentka rozhodla sehnat si tento kroužek sama a přijít za maminkou s tím, že už je vše zařízeno. Myslím si, že díky tomu je vidět, že romské děti umí být velmi odhodlané, když mají zájem.

Nikolka: „*No já jsem věděla, že to paní učitelka tam má to piano, a tak já jsem se jí zeptala, že bych k ní chtěla chodit na doučování, protože ona má i pěvecký kroužek a tam se taky učí na různé nástroje... tak jsem se jí zeptala a ona řekla, že jo, tak jsem se zeptala, jestli se za to bude něco platit a ona řekla, že ne, tak jsem se zeptala mamky, a ta řekla, že ne, že to je drahé, tak jsem jí řekla, že se to nebude muset platit, takže mamka řekla, že jí je to teda jedno.*“

Co bych ráda v této kategorii upřednostnila je snaha dospělé respondentky o to, aby navštěvovaly školní družinu. Myslím si, že je to velmi chvályhodné.

Lenka: „*Vždycky na začátku každého školního roku mluvím s každou maminkou pomalu zvlášť, vysvětluji jim ROMSKÝM maminkám vysvětluji, proč je lepší, aby děti chodily do družinky, protože se spojí s ostatními dětmi a komunikace je mnohem lepší, když mají nejenom tu školní část s dětmi, ale i tu mimoškolní, že si můžou spolu zahrát, takže většinou se všemi romskými maminkami mluvím, aby je dávaly do družinky, ale moc úspěchu nemám teda - smích*“

Ačkoliv dospělá respondentka za svou snahu o vyšší účast romských dětí ve školní družině nikdy nezískala zpětnou pozitivní vazbu, stejně to každý rok opakuje a snaží se dále. Tato snaha je málokdy vídaná.

5.7.6 Výzkumná oblast č. 6: Konflikty romských dětí

Osobně mě zajímá, jestli romské děti mívají častěji konflikty nežli majoritní skupina. Konflikty Romů se velmi často řeší v mediích, proto jsem očekávala, že se dozvím osobní zkušenosti dospělé respondentky. Její odpověď mě velmi mile překvapila.

Lenka: *„Samozřejmě, že mezi dětmi vznikají konflikty, že se ty kluci musí mezi sebou popasovat, jako kdo je vůdčí osobnost nebo ne, máme tam samozřejmě kluky, který se musejí srovnat, ale to je v každém kolektivu si myslím, ale že by vznikaly vyloženě konflikty mezi romskými a bílými, tak to vůbec nemůžu říct!“*

Ovšem když jsem se na konflikty ať ve škole, na kroužku, nebo v klubu Koblížek zeptala dětí, bylo mi řečeno něco jiného. Dokonce mě překvapila odpověď nejmladšího respondenta, který uvedl, že by se rád pral. Co mě naprosto nepřekvapilo, že samozřejmě za každý konflikt mohl „ten druhý“, toto je časté u každého dítěte v tomto věku bez ohledu na to, jestli pochází z majoritní či minoritní skupiny. U respondentky jsem zjistila, že konflikty s dětmi nemá, ale že naopak měla dlouhodobý konflikt se svou paní učitelkou, a proto přestala navštěvovat kroužek, který měla moc ráda.

Honza: *„No, já bych to řešil asi jinak, třeba kdyby mi vynadal, tak bych mu to rovnou vrátil a popral bych se s ním třeba... a tenhle ten právě, ten vždycky si začne...“*

Honza: *„Já a G. Marek, my jsme jeli autem, takovejma malejma autama jsme tam jezdili a on schválně na mě najel a dal mi přímo do oka...no tak jsme se poprali...“*

Pepa: *„Ne, ale chci se prát...“*

Nikolka: *„No, protože tam byla jedna učitelka, no a ona pořád, třeba ona na mě byla taková zasedlá, protože ona třeba, ona na mě prostě pořád bezdůvodně řvala...“*

V této části bych ráda zařadila i názor dospělé respondentky na konflikty, které zažila ona sama s dospělými Romy. Myslím, že je velmi zajímavé, že konflikty s romskými dětmi nevnímá, naopak více mluvila o konfliktech s dospělými Romy.

Lenka: *„Já si myslím, že spíš rodiče hledají konflikty než aby děti... rodič druhý den přijde, a že jeho dítě má modřinu a že to chce řešit. Já ale nemůžu řešit problém, který*

nastal den před tím, když nevím co se stalo.. a oni řeknou: on mě on mě tohle... a já vždycky říkám, to ale musíš přijít v tu chvíli, v ten okamžik, aby se ten problém vyřešil, že to teď nebudu řešit, a některý děti, si ani nic nepamatují...“

Lenka: „Měla jsem, měla jsem, dvakrát jednou mě nařkla maminka, že jsem dala pohlavek synovi. Došlo to samozřejmě až k paní ředitelce, kde bylo vyjasněno, že k tomu nedošlo, maminka na mě velmi křičela a nakonec dítě z družinky vzala, což samozřejmě bylo její rozhodnutí, a pak jsem měla ještě jednou s dědečkem s tím, že mu někdo při odchodu z družiny v šatně a odcházel se svým starším bratrem, a že mu někdo vzal kšiltovku, přišel do družiny a velmi sprostě a vulgárně na mě křičel, že jsem pomalu musela volat policajty...“

I přes tuto výpověď bych chtěla zdůraznit, že respondentka má praxi s romskými rodiči přes šestnáct let, proto mi dva případy nepřipadají mnoho. Já osobně jsem žádný konflikt s romským občanem nezažila.

5.7.7 Výzkumná oblast č. 7: Možné bariéry nízké účasti na volnočasových aktivitách

Toto zjištění bylo i cílem mé bakalářské práce. Vzhledem k tomu, že děti bariéry spíše nevnímají, budu se věnovat hlavně informacím, které jsem zjistila od dospělé respondentky. Níže uvedu citace, jaké bariéry vnímají romské děti.

Pepa: „Protože rodiče by mi to neplatili...“

Honza: „Mě to přestalo bavit...“

Nikolka: „No mamka řekla, že na to nemá peníze, protože nás je doma devět a ještě máme tři psy...“

Dále poukážu na to, které bariéry vnímá dospělá respondentka, která s romskými dětmi pracuje již několik let.

Lenka: „...školní družina se platí, jednak obědy a pak i školní družina a to 150 Kč měsíčně, což jim vyskočí na nějakých 500 Kč měsíčně a oni to prostě nechtějí platit. Já si myslím, že jde i o ty peníze...“

Lenka: „...no oni mají o ty své děti prostě takový strašný jakoby strach, že nikdo jiný než oni by se o něj lépe nepostaral... Ale je to spíš taková opičí láska... jakože oni prostě... já nevím jak bych to nazvala... opičí láska prostě... přitom jim toho doma tolik

nedají... v družince si myslím, že nebo na tom kroužku by se toho naučili mnohem více – ale tohle si oni vůbec nepřipouštějí... že by těm dětem dali víc kdyby je nechali v té družince, oni si myslí prostě, že doma jim je prostě lépe... “

Lenka: „...no, já když jim to vysvětlím, tak oni to prostě nechtějí ani slyšet, nebo tomu spíš vůbec nerozumí, to co já jim říkám. Oni mě poslouchají, ale vůbec to nepochopí to, co jim to vysvětluji, jako že to je pro to dítě dobře... si pořád budou stát za svým, že to dítě chtějí mít doma... a nepochopí to, že pro to dítě je přínos být na kroužku, nebo v družině, to oni nechtějí slyšet... “

Z těchto citací vyplývá, že rodiče nechtějí dětem platit za kroužky, samozřejmě jsou i výjimky, o kterých se dospělá respondentka také zmínila, a já jsem je uvedla výše. Bariéra ekonomická by tedy mohla být hlavním problémem. Respondentka si také myslí, že nízká účast na volnočasových aktivitách je hlavně volba rodičů. Děti by zájem měly, ale rodiče mají své děti raději doma. Dle slov respondentky by to mohlo být tím, že rodiče nechtějí děti na kroužky doprovázet. Nezájem dětí respondentka nevnímá, spíše naopak.

Lenka: „Já si myslím, že je to to, že ty rodiče svoje děti nemotivují a ani nechtějí, aby tam děti chodily. Protože pro ně je to náročný časově, museli by to dítě někam vodit, a chodit pro něj, což si myslím, že je pro ně veliký problém... pak by to mohla být finanční situace, i když si myslím, že dneska na tom zase tak bídne nejsou. Jo ale zase neradi ty penízky pouštějí, protože jim to přijde zbytečný, ale hlavně si myslím, že to je v těch rodičích, že děti by chtěly, ale rodiče prostě jim nedají ten čas, aby je tam odvedli“

6 Shrnutí získaných výsledků

V této části bych ráda zhodnotila, jakých výsledků jsem dosáhla, a zda jsem splnila cíl, který jsem si na počátku výzkumu stanovila. Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo zjistit bariéry, které brání romským dětem ve vyšší účasti ve volnočasových aktivitách. Výzkum pomohl poukázat na určité bariéry.

Výzkum potvrdil, že hlavní problém proč děti tak málo navštěvují volnočasové kroužky je, že jejich rodiče také nemají žádné aktivní zájmy. Toto se mi potvrdilo ve všech třech případech.

(Honza) „*Hm... s babičkou jdu ji třeba pomoci, nebo uklízet, nebo na nákup ... s dědou, když se třeba chce koukat na auta nebo tak... tak se koukáme spolu...*“

(Natálka), „*M: A maminka s tatínkem měli nebo mají nějaký koníček, který dělají?*
N: Nene“

(Pepa) „*Koukáme na televizi.*“

Dospělá respondentka sdílí podobný názor:

(Lenka) „*Když bych se měla zaměřit jen na mé romské děti, tak si myslím, že žádný výlety a takovéhle věci... opravdu jen po nákupech, co jsem se kdy dozvěděla, že byli na výletě nakupovat, ale že by někdy byli na výletě jako je hrad, nebo zámek, to jsem nikdy v životě neslyšela.*“

Z rozhovoru s dospělou respondentkou je jasné, že romské děti spíše nemají žádné zájmy. Ze své několika leté praxe zná jen opravdu málo romských dětí, které navštěvují pravidelně nějaký kroužek. Dospělá respondentka uvedla, že jeden z důvodů, proč tomu tak je, je nezájem rodičů. Romské děti na základní škole prvního stupně zájem o trávení volného času na kroužcích mají, jejich rodiče jim to ale spíše nechtějí povolit.

Osobně jsem si myslela, že hlavním důvodem bude také finanční stránka, k tomu se však dospělá respondentka vyjádřila, že to jako bariéru nevidí.

(Lenka) „*... pak by to mohla být finanční situace, i když si myslím, že dneska na tom zase tak bídne nejsou, jo ale zase neradi ty peníze pouštějí, protože jim to přijde zbytečný... ale hlavně si myslím, že to je v těch rodičích, že děti by chtěly, ale rodiče prostě jim nedají ten čas, aby je tam odvedli.*“

Než jsem uskutečnila výzkumné šetření, domnívala jsem se, že romské děti často navštěvují taneční či hudební kroužek, proto mě velmi překvapilo, že tomu spíše tak není. Mohlo se ale stát, že tomu tak je pouze v těchto třech případech. Hudební či taneční kroužek navštěvovaly dvě děti ze tří, pouze v jednom případě u hudebního kroužku dítě zůstalo a navštěvuje ho i nadále.

U jednoho z respondentů, který žil v rodině úplné, jsem poznala, že žádné bariéry nevnímá. Mohlo by to být také tím, že žádnou volnočasovou aktivitu nikdy nenavštěvoval. Překvapilo mě, že ani do budoucna nemá o žádný kroužek zájem. Myslím, že to může být tím, že jeho rodiče svůj volný čas prožívají spíše pasivně.

U respondentky jsem zaznamenala bariéru ekonomickou. Tuto bariéru ona sama uvedla jako důvod, proč kroužek nemohla navštěvovat. Musím ale velmi ocenit, že si sama zařídila stejný kroužek, který ale není placený. V tu chvíli ji rodiče tento kroužek povolili, od té doby ho navštěvuje pravidelně jednou týdně.

V rozhovoru s třetím respondentem jsem žádné bariéry nezaznamenala. Jeho zákonný zástupce si přál, aby docházel na kroužek hudební. Respondent hudební kroužek navštěvoval rok, ale poté o něj ztratil zájem. Ihned si našel jiný kroužek, a to kroužek sportovní. Tento kroužek navštěvuje pravidelně a také ho moc baví. O víkendu jezdí na zápasy, na které ho většinou doprovází jeho otec, který s ním však nežije.

Romské rodiny jsou zvyklé trávit svůj volný čas spíše pasivně. Toto dle mého názoru je hlavní bariéra. Jsem přesvědčena, že v České republice je několik romských rodin, které svůj volný čas tráví aktivně, věnují se sportu nebo jiným aktivitám.

7 Diskuze

Po zadání tématu mé bakalářské práce jsem se rozhodovala, jakým způsobem se tématu zhostit. Vzhledem k tomu, že nemám žádné zkušenosti s prováděním kvalitativního výzkumu, musela jsem nejdříve nastudovat metodiku z odborné literatury. Při vlastním provádění výzkumu jsem zvolila metodu polostrukturovaného rozhovoru. Narazila jsem na problém, že děti při rozhovorech nebyly dostatečně komunikativní. V průběhu navštěvování Koblížku jsem s nimi navázala kamarádský vztah, proto mě překvapila jejich reakce při provádění rozhovoru. Mohlo by to být tím, že věděly, že si rozhovory nahrávám.

Druhým zdrojem mé nejistoty z hlediska objektivity výzkumu je výběr zpovídaných respondentů. Po konzultaci v organizaci, do které jsem docházela provádět výzkum, jsem zjistila, že neeviduje děti podle národnosti. Z toho důvodu můj závěr, že dvě romské děti ze tří navštěvují kroužek, je zatíženo statistickou chybou. Neznáme počet romských dětí, které žádné kroužky nenavštěvují. Podle odhadu vychovatelek do Koblížku dochází asi 15 romských dětí, ale v této věkové skupině odhadují počet romských dětí na několik desítek. Zároveň neznáme počet romských dětí v kroužcích při jiných organizacích, jako jsou školní družiny nebo DDM Smetanka.

Třetí otázkou je, zda by v mém výzkumu neměli být zahrnuti i rodiče romských dětí. Z objektivních důvodů se mi s rodiči nepodařilo navázat kontakt. Jsem si vědoma, že by mohl být tento výzkum zatížen subjektivním názorem dětí, které jsem zpovídala.

Čtvrtým problémem bylo vyvarovat se nekritickému přejímání názoru většinové společnosti. Snažila jsem se proto k romským dětem přistupovat individuálně, vstřícně bez předsudků a s otevřeným srdcem.

8 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo popsat bariéry, které brání ve vyšší účasti romských dětí ve volnočasových aktivitách. Po celou dobu zpracování informací a psaní mé práce mě provázely pochybnosti, zda na to vůbec dokáži odpovědět. Děti zvláště v tomto věku nevnímají například ekonomické bariéry. Proto jsem se rozhodla, že uskutečním jeden rozhovor s dospělou respondentkou, která má bohatou praxi s majoritní i minoritní skupinou a mohla by mi říci svůj vlastní názor na tuto problematiku.

Ve své práci jsem provedla kvalitativní šetření, kterým jsem zjistila, že je velmi důležitá právě rodina, případně jiný zákonný zástupce, který dítě vychovává. Proto jsem si vybrala tři respondenty, kteří měli různé rodinné zázemí.

V úvodu bakalářské práce jsem se zmínila, že způsob trávení volného času je výrazně ovlivněn prostředím, kulturou a převážně rodinou, a to hlavně tím, jak rodiče tráví svůj volný čas. Toto vše ovlivňuje to, jak volný čas tráví děti. Při zpracování mé práce se ukázalo, že tato teze je velmi zásadní.

Život dětí výrazně ovlivňuje smysluplné trávení volného času. Přitom se musí jednat o aktivní činnosti a ne pasivní přijímání vnějších podnětů, jako by mohlo být sledování televize nebo hraní her na počítači či tabletu. Musím ale podotknout, že sledování televize může pro děti být i přínosem, zvláště při sledování vybraných programů. Pasivní trávení volného času může způsobit to, že jsou romské děti izolované od ostatních lidí.

V dnešní době existují organizace, které se Romům věnují a nabízejí jim možnosti kontaktu s majoritní komunitou a jak poznávat novou kulturu. Tím ale může dojít k tomu, že zapomínají na svou vlastní romskou kulturu. Dnešní moderní život může romskou kulturu a tradice utlačovat. Toto se ale v současnosti může dít u jakékoliv etnické skupiny.

Prostřednictvím rodinného života a rodinných zvyků se stále ovlivňuje hodnotový systém a tedy i zájmy dětí.

Nejen romské děti tráví volný čas tak jako jejich rodiče. Rodiče romských dětí často nezažili rozmanitost trávení volného času, a proto svým dětem tedy nemohou být vzorem a ani jim nemohou předat své zkušenosti ze svých zájmových činností. Pokud ale rodič má nějakou zájmovou činnost, která není v dnešní době natolik moderní, může se stát, že o ni dítě nejeví zájem. Rodiče z romského etnika se ale dětem věnují dostatečně a

to tak, že si společně hrají a tráví svůj čas například v okolí svého bydliště či navštěvují své příbuzné, často také hrají na hudební nástroj či společně zpívají (viz s. 19).

Na základě zkušeností z pozorování a také zjištěných poznatků se třemi respondenty vyplývá, že jim nejvíce vyhovuje trávit volný čas tak, jak samy chtějí.

Z tohoto šetření jsem zjistila, že děti vnímají tři různé bariéry, na kterých se však společně neshodly. Jeden z hlavních problémů byl nezáměr o jakoukoli volnočasovou činnost. Nezáměr se dá dle mého názoru těžce odstranit, zvláště když rodiče mají stejný nezáměr jako dítě. Další bariéra byla ekonomická. Myslím, že v dnešní době jsou organizace, které se věnují dětem ze sociálně slabších rodin. Ekonomická bariéra se dá odstranit, rodič či dítě musí být ale dostatečně informováno. Tím jsme se dostala k další bariéře a to nedostatečná informovanost o volnočasových aktivitách, která je způsobena nezájmem rodičů, či jiného zákonného zástupce. A čtvrtá bariéra byla nedostupnost kroužku, kterou ovšem nevnímám tak zásadní jako ostatní tři bariéry. Tyto všechny bariéry se navzájem prolínají.

Věřím, že tato bakalářská práce je malým přínosem pro problematiku trávení volného času romských dětí. Práce nastínila zájem romských dětí o volnočasové aktivity. Pro mě samotnou je zjištění, že dvě romské děti ze tří navštěvující kroužek, velmi pozitivní informace. Jako vychovatelka ve školní družině mám možnost s romskými dětmi pracovat, proto pro mě byla tato práce přínosem.

9 Použité zdroje

BALVÍN, Jaroslav. *Filozofie výchovy a metody výuky romského žáka*. Vyd. 1. Praha: Radix, 2008. ISBN 978-80-86031-83-5.

BALVÍN, Jaroslav. *Romové a volný čas: sborník z 9. setkání Hnutí R v Brně, Pedagogická fakulta Masarykova univerzity, Kulturní a vzdělávací středisko pro romské děti a rodiče : 17.-18. října 1997*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1997. .. setkání Hnutí R. ISBN 80-902149-5-9.

BAKALÁŘ, Petr. *Psychologie Romů*. Praha: Votobia, 2004, 179 s. Kontroverzně. ISBN 80-7220-180-8.

BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. *Sanace rodiny: [sociální práce s dysfunkčními rodinami]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-392-5.

Hendl j. kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace, 2008 - HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

HÜBSCHMANNOVÁ, M. Postavení a role některých členů tradiční romské rodiny. In Romano džaniben, 1996, roč. III, č. 1-2, s. 25-28.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 176 s. ISBN 80-7178-927-5.

KALEJA, Martin a Jan KNEJP (eds.). *Mluvme o Romech: Aven vakeras pal o Roma*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. ISBN 978-80-7368-708-3.

Maňák, j švec cesty pedagogického výzkumu, 2004 - MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 80-7315-078-6.

NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 223 s. ISBN 8071787418.

NEČAS, Ctibor. *Romové v České republice včera a dnes*. 5. dopl. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0497-4.

NOVÁKOVÁ, Hana. *Alkohol jako součást životního stylu pubescentů*. [s.l.], 2007, Masarykova univerzita, Diplomová práce

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008, 221 s. ISBN 978-80-7367-423-6.

POLECHOVÁ, Pavla (ed.). *Jak se dělá "Škola pro všechny"*. 1. vyd. Kladno: AISIS, c2005. ISBN 80-239-4667-6.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2006, 263 s. První pomoc pro pedagogy. ISBN 80-7254-866-2.

REJMAN, Ladislav. *Kapesní slovník cizích slov*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971. Kapesní slovníky (Státní pedagogické nakladatelství).

ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme - jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, 143 s. ISBN 80-7178-250-5.

ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2000, 95 s. Poradce. ISBN 80-7169-528-9.

ŠVINGALOVÁ, Dana. *Úvod do multikulturní výchovy*. Vyd. 1. Liberec: Liberecké romské sdružení, 2007, 112 s. ISBN 978-80-903953-0-5.

UNUCKOVÁ, Michaela. *Žijí mezi námi: historie a současnost Romů*. Karviná: Sdružení Romů severní Moravy, 2007, 35 s. ISBN 978-80-239-9286-1.

ZORMANOVÁ, L., 2015. In: Metodický portál RVP: Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů . 8. 9. 2015 [vid. 25. 2. 2016] Dostupné z:

<http://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/20139/ROMSKE-DETI-ZE-SOCIALNE-VYLOUCENYCH-LOKALIT-PREDSKOLNIHO-VEKU--A-JEJICH-PRIPRAVA-NA-SKOLU.html/>

10 Seznam příloh

11.1 Hlubkový polostrukturovaný rozhovor s romskými žáky 1. stupně ZŠ

11.1.1 Rozhovor s R1 - Honza

11.1.2 Rozhovor s R2 - Nikolka

11.1.3 Rozhovor s R3 – Pepa

11.2 Hlubkový polostrukturovaný rozhovor s dospělou respondentkou – pedagožkou školní družiny

11.2.1 A4 rozhovor s R4 – Lenka

11.3 Potvrzení o souhlasu rodiče/zákonného zástupce

11 Přílohy

11.1 Hlubkový polostrukturovaný rozhovor s romskými žáky 1. stupně ZŠ

Cíl: POPSAT BARIÉRY, KTERÉ BRÁNÍ ROMSKÝM ŽÁKŮM VE VYŠŠÍ ÚČASTI VE VOLNOČASOVÝCH AKTIVITÁCH

Identifikace:

Pohlaví:

Věk:

Rodina:

Sourozenci

Datum:

Čas:

Délka rozhovoru:

Úvodní otázky – dle pozorování zjistím, co má dítě rádo, co ho baví, čím se zabývá a tím bych rozhovor uvedla (Všimla jsem si, že máš ráda malování, maluješ často, co maluješ nejraději apod...)

Hlavní otázky -

- A) Struktura volného času (znají děti pojem volný čas, co si pod ním představí, vysvětlení pojmu volný čas, jak děti tráví svůj volný čas)

Lze použít tyto otázky:

1. Víš co je volný čas?
2. Co si jako volný čas představuješ? - celkově - u sebe
3. Jak trávíš svůj volný čas?
4. Chodíš na nějaký kroužek?
5. Kdo ti o něm řekl?
6. Kolik kroužků jsi již vyzkoušel/a?
7. Proč myslíš, že jsi jich vyzkoušel tolik? / Proč jsi ještě žádný nevyzkoušel?
8. Který Tě bavil nejvíce?

9. Proč?

10. Chodíš na kroužek pravidelně? Jak často?

B) Zájmy žáků (oblíbenost kroužků v jeho okolí)

Lze použít tyto otázky:

11. Znáš nějaký kroužek, který by tě bavil?

12. Díval/a ses jestli je tento kroužek v tvém okolí?

13. Proč si myslíš, že na něj nechodíš?

14. Nenapadlo Tě, najít si jiný, podobný tomu, který ty chceš?

C) Návštěvnost klubu Koblížek, či školní družiny.

Lze použít tyto otázky:

15. Chodíš do školní družiny?

16. Pokud ano, co v družince děláte?

17. Mohl bys popsat, jak se ti v družince líbí?

18. Jak často navštěvuješ klub Koblížek?

19. Jak trávíte společně s ostatními dětmi v Koblížku váš čas?

D) Podpora rodičů (volnost výběru kroužku dle chuti žáků, spokojenost výběru kroužku, motivace rodičů)

Lze použít tyto otázky:

20. Jak trávíte společně s rodiči váš volný čas? (sportujete spolu?)

21. Mluvili jste někdy spolu o tom, co bys chtěl/a ve svém volném čase dělat?

22. Nabídli ti rodiče vybrat si kroužek, dle vlastního uvážení?

23. Proč myslíš, že ti vybrali tento kroužek a nenechali ti vybrat si vlastní?

24. Baví Tě ten, který ti vybrali oni?

25. Mluvili jste někdy spolu o tom, co bys chtěl/a ve svém volném čase dělat?

26. Vyprávíš doma, co jste dělali na kroužku? Komu?

E) Informovanost (možnost zjištění jaké kroužky jsou v okolí, motivace/podpora učitelů)

27. Víš, kde se dozvíš o kroužkách ve svém okolí?
28. Bavíte se se svými kamarády, co dělají ve volném čase?
29. Nechtěl jsi nějaký kroužek začít navštěvovat s nimi?
30. Bavíte se ve škole se svojí paní učitelkou o tom, co děláte ve svém volném čase?
31. Říkala vám o nějakém kroužku, který by tě mohl bavit?
32. Nabízela vám nějaké kroužky?

F) Konflikty s ostatními dětmi (mají děti časté konflikty s ostatními dětmi, otázky se můžou vztahovat ke škole, školní družině, či klubu Koblížek)

33. Měl jsi někdy problém s jiným kamarádem na kroužku?
34. Mohl bys mi popsat, co se stalo?
35. Proč myslíš, že se spolu nepohodnete?
36. Jak řešíš tyto hádky? (či tvůj trenér/učitelka/vychovatelka)

Je něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?

Chtěl/a by se na něco zeptat ty?

11.1.1 Rozhovor s R1 - Honza

Identifikace: Honza

Datum: 16.2 2016

Pohlaví: chlapec

Věk: 11 let (pátá třída)

Rodina: žije s babičkou a dědou

Sourozenci: pět sourozenců

Škola: Nový Bor,

Délka rozhovoru: 22:15 min

M: Tak, nemusíš se ničeho bát, můžeš mi říct, jak se jmenuješ?

H: Honza

M: Kdy ses narodil?

H: 9.5 2005

M: Takže je ti 11 let a chodíš do jaké třídy?

H: Do páté

M: Můžu se Tě zeptat, s kým bydlíš?

H: S babičkou a s dědou

M: Máš nějaké sourozence?

H: Ano

M: A kolik?

H: (hodně dlouhé přemýšlení, počítání na prstech (7 sekund)) - pět

M: A oni nebydlí s tebou u babičky a u dědy?

H: Ne

M: Takže tě babička má úplně pro sebe ☺

H: Jooo

M: Tak, a když ti řeknu volný čas, co si pod tím představíš, co si myslíš, že to je?

H: (dlouhá pauza) 7 sekund – nevím

M: Takže, víš, že chodíš do školy, že jo, skončí ti škola a pak máš volno...

H: Jooo, tak třeba, nevím, můžu jít třeba na hřiště, projít se někam ...

M: A děláš to takhle?

H: Ano

M: A chodíš sám, nebo s kamarády?

H: No chodím buď s kamarády, nebo se psem

M: Jéé, vy máte pejska, a co máte za pejska?

H: Čivavu

M: Ty brd'ó, trhače ☺ Jak se jmenuje?

H: Smích – Jessica

M: Takže, ty chodíš na nějaký kroužek?

H: Eeee chodil jsem na kytaru..

M: A už nechodíš?

H: Nene
M: A co se stalo, že už na ni nechodíš?
H: Mě to přestalo bavit
M: A jak dlouho jsi chodil?
H: Rok
M: Minulý rok, nebo už je to déle?
H: Minulý rok, tenhle už nechodím
M: A jak teda trávíš svůj volný čas?
H: Na telefonu, nebo venku ...
M: Hraješ hry na telefonu jo?
H: Ano, venku, nebo s tátou jsme někde..
M: Takže s tatškou se vídáte často?
H: Ano, akorát prostě bydlím u babičky...
M: A když jsi chodil na tu kytaru, jak jsi na to přišel, že bys mohl chodit na kytaru?
H: Eeee, děda on děda chtěl, bych uměl hrát na kytaru, tak já jsem řekl, že jo, takže on mě tam přihlásil a všechno a po roce mě to teda přestalo bavit, tak jsem přestal chodit
M: A kam jsi chodil na kytaru?
H: Na náměstí
M: Přímo k nějaké paní učitelce?
H: No
M: A platilo se za to něco, nevíš?
H: Já myslím, že ne
M: Takže myslíš, že to bylo zadarmo..
H: Asi jo
M: Takže jsi zatím chodil na kytaru, třeba na fotbal nebo, něco takového..
H: Jo vlastně na fotbal jsem taky chodil
M: Teď už nechodíš?
H: Ne, na fotbal pořád chodím
M: No vidíš, že máš nějaký kroužek..
H: (smích)
M: Jak často na něj chodíš?
H: Eeee chodím v úterý, teda ve středu a v pátek.
M: A hraješ tady za Nový bor?
H: Do Lípy chodím s bratrancem hrajeme.

M: Takže jezdíte i na zápasy...

H: Ano

M: Tak to musíš být dobru..

H: No nevíu

M: Seš golman, nebo útočník, nebo podle toho, jak se ti zrovna chce...? ☺

H: Útočník...

M: A baví tě to?

H: Joou

M: Tak vidíš, takže dvakrát týdně navštěvuješ fotbal, to je super.. a je ještě něco, co bys chtěl dělat?

H: Ne, asi ne...

M: Zpívat třeba?

H: (smích) to určitě ne...

M: Nebo malovat, nebo hokej třeba, ten by tě nebavil?

H: Ne...

M: A chodíš pravidelně na fotbal?

H: Ano

M: Takže každou středu a každý pátek...

H: Ano

M: No vidíš, takovej fajn kroužek, a ty bys úplně zapomněl mi o něm vyprávět ☺ a jak jsi přišel na to, že chceš hrát fotbal?

H: Mě donutil bratranec, že bych byl dobru, protože my jsme šli na hřiště, já bratranec a ještě jeden bratranec a ten třetí bratranec chodí na tréninky fotbalu on a on jako mě zkoušel, a říkal, že jsem dobru...

M: A pak jsi teda řekl babičce a dědovi, že bys chtěl chodit a oni všechno zařídili?

H: Ano

M: Proč nechodíš sem do Boru?

H: No, protože jsem chtěl hrát se svým bratrancem..

M: A on je z Lípy jo?

H: Jo

M: A když přijdeš ze školy domu, tak trávíte společně s babičkou a dědou nějak čas?

H: Hm.. s babičkou jdu jí třeba pomoci, nebo uklízet, nebo na nákup ... s dědou, když se třeba chce koukat na auta nebo tak .. tak se koukáme spolu...

M: A malujete spolu třeba?

H: S babičkou občas jo. On má bratranec takový mandaly tak to občas děláme. To máme doma s babičkou tak to občas děláme

M: No tak to je super, a o víkendu děláte co?

H: S taťkou...

M: Jste s taťkou, takže jezdíte na výlety třeba? Na hrady na zámky do zoo...

H: Moc ne, ale dřív jo

M: A kde jste byli naposledy, pamatuješ si?

H: V Zákupech

M: Na zámku?

H: Ano

M: A jsou tam ještě ty medvědy?

H: Ne

M: My jsme tam jezdili jako malý a ještě tam byli, to nás bavilo, když jsme je mohli sledovat... a co děláš v zimě? Jezdíš třeba na lyžích, nebo na snowboardu?

H: Spíš jenom na bobech nebo tak

M: Jo tak to já do teď miluju bobování, už je mi 24 let, a stejně pořád chodím bobovat, nebo sáňkovat

H: To jsi stejně stará jako moje seg... eeee teta..

M: Jo??

H: No tý je 25

M: A taky si furt stěžuje na to jak je stara vid'? To je hrozný.

A bavíš se s babičkou a dědou doma o tom co bys chtěl dělat?

H: Automechanika

M: Tak proč ne vid', s dědou sledujete pořady o autech, takže auta máš rád.. s dědou se vlastně díváš na seriálech o autech a tak..

H: To nejsou seriály, ale pořady, a ano dívám se.

M: To je super, že se o to takhle zajímáš, hele a vybavíš si, jestli se za ten fotbal něco platí?

H: Platí

M: Ale není to drahý vid'?

H: Nene

M: Já si vůbec neumím představit, v kolik se v dnešní době platí za kroužky.

H: No my dáváme, my jsme tři, takže dáváme tisíc korun, my jsme tři, ale když bych byl sám tak bych sám dával tisíc korun, ale my jsme chytli dobrou slevu, že za tři jsme tisíc korun, dáváme

M: Tak to je super cena, si to všichni tři rozdělíte vid'... a fotbal sis teda vybral úplně sám?

H: Ano

M: Takže jsi jenom dědovi řekl, že by si chtěl chodit a on všechno zařídil.

H: Ano

M: A myslíš, si, že kdybys měl nějaký další kroužek, který bys chtěl dělat, tak že by to taky takhle jednoduše šlo?

H: Dlouhé ticho... poté pokývnutí hlavou

M: A do školní družiny chodíš?

H: Chodil jsem

M: A ty jsi chodil do školy do Arnultovic vid'?

H: Ano a učí mě paní uč. R...

M: A v družince tě to bavilo vid'?

H: Joo

M: Hele a vzpomněl by sis, co jste dělali v družince? Mohl bys mi to popsat?

H: Uffff.. no buď jsme jezdili autíčkama, nebo jsme hráli karty, nebo jiné hry a tak no...

M: A často jste chodili ven vid'?

H: Jo no..

M: A ty do družinky už nechodíš, protože chodíš do páté třídy?

H: Ano

M: Tam je to nějak dané, že pátáci nesmí?

H: Můžou, ale já už nechci.

M: Takže po škole jdeš na oběd, a pak rovnou domů?

H: Já už ani na oběd nechodím

M: Babička vaří jo?

H: Jooo

M: Ty se máš ☺)

H: Smích

M: A nechybí ti družinka?

H: Ne

M: A když přijdeš z fotbalu domu, tak vyprávíš doma, co jste dělali na fotbale?

H: Jo

M: Zajímá je to? Ptají se?

H: Ano

M: A jezdí s tebou třeba babička nebo děda, když máš nějaký zápas?

H: No většinou jezdí jenom tat'ka fandit..

M: To je dobře. A tat'ka má ještě nějaké děti?

H: Ano tři, ale ty bydlíš normálně s ním, já bych s ním chtěl taky bydlet, ale babička říká, že ne...že to u ní je lepší, ale já k tat'kovi stejně chodím často přespávat a tak

M: Takže se vidáte často

H: Jo skoro každý den, když někam nejede..

M: Tak to je super, a když bys měl nějaký kroužek, který by si chtěl dělat, myslíš, že by věděl, jak přijdeš nato, kde je, nebo jestli v Novém Boru vůbec je, nebo který dny je a tak

H: Určitě, přes internet

M: Ano, to se také dá. Hele a znáš tady DDM Smetanku

H: Jo

M: No tak tam mají taky plno kroužků, ne?

H: To nevím.

M: Oni Vám nedávají ve škole takový letáčky?

H: Ne

M: To je divné, já vím o tom, že oni je dávají do škol, aby je paní učitelky rozdaly... tam jsou různé kroužky, třeba šachy, nebo volejbal, aerobik, fotbal, tam toho je mraky, takže když by tě tam něco zaujalo, je jednoduché se tam potom přihlásit.

H: Tak to nám určitě nedávají.

M: Ale ono je super, že víš, že v dnešní době najdeš všechno na internetu.. A kámoši, dělají nějaký kroužek?

H: Jo

M: Mohl bys mi říct třeba jaký?

H: (dlouhé mlčení)

M: Napadá tě nějaký?

H: Karate.... (ticho)

M: A tebe by to nebavilo?

H: Ne

M: By ses naučil různé chmaty a tak.

H: Smích... (ticho)

M: Já jako malá jsme chodila... (Honza smích) fakt, nesměj se, celý rok, pak jsem dostala do nosu, tak už jsem nechtěla chodit..

H: (smích)

M: Hele a slyšel jsi třeba o Kravmaze?

H: Jo, to mám kamaráda, co to dělá.

M: A to by tě nebavilo?

H: No mě takový věci nebaví

M: No ona to je docela i makačka si myslím, já právě jezdím na tábor a tam vždycky přijedou, nám ukazovat chmaty, a minule to na mě jedna holčička

zkoušela, a měla mě jakoby položit na zem, ale ona mě bohužel neudržela, takže jsem spadla, a já normálně myslela, že mám otřes mozku, jak moc mě to bolelo.

H: (smích)

M: Hele a to, ve škole s paní učitelkou řešíte to, co děláte ve svém volném čase?

H: Ne

M: Vůbec se Vás neptá? Jestli třeba děláte nějaký kroužky, nebo co jste dělali o víkendu?

H: Jenom někdy

M: No a kdybys měl teda porovnat se svými kamarády, tak každé kamarád něco dělá, nebo jsou tam i děti, kteří nic nedělají?

H: No jenom tři kluci

M: Tři kluci něco dělají, zbytek ne?

H: Jojo

M: A proč ostatní nic nedělají, ptal ses jich na to někdy?

H: Nene, jenom jednou mi řekli, že je nic nebaví..

M: A ty fotbalu nehodláš přestat? ☺

H: Ne, já už ho dělám dva roky a chci pokračovat, a vyhrávat.. už jsme měli asi pět zápasů.

M: Pět zápasů za dva roky?

H: No

M: To je nějak málo ne?

H: No nevím

M: A vyhráli jste?

H: No jenom jednou.

M: No tak ono to bude časem mnohem lepší ☺ a prosím tě, máte nějaké konflikty na fotbale?

H: Jestli co?

M: No konflikty, jestli se třeba hádáte, nebo perete, nebo tak.

H: No (ticho)

M: A jak to třeba trenér řeší?

H: No většinou říká, že by si ten druhý neměl začínat, že to takhle pak dopadá

M: No a myslíš si, že to je jako dobrý řešení? Nebo bys to řešil jinak, když vznikne třeba nějaká rvačka, tak jak bys to řešil ty?

H: No, já bych to řešil asi jinak, třeba kdyby mi vynadal, tak bych mu to rovnou vrátil, a popral bych se s ním třeba.. a tenhle ten právě, ten vždycky si začne..

M: Takže je tam třeba jeden kluk, kterej do tebe takhle šije?

H: No

M: A nevíš proč?

H: No nevím..

M: Tě provokuje..

H: No, a minule ho bratranec zbil, jako a on se pak pustil do mě, takže já jsem ho taky zbil, a druhý bratranec ho taky zbil a pak třetí bratranec, ale ten ho už nezbil.

M: A trenér prostě říká, že si začíná on, takže ty z toho žádný problémy nemáš

H: Ne, když on třeba žaluje doma, tak oni pak zavolají trenérovi a trenér třeba řekne, že on si začal a my jsme mu to jakoby jenom vrátili

M: A fakt nevíš jo, s čím má problém?

H: Ne

M: A když jsi chodil do družiny, tak jste tam měli nějaké konflikty?

H: Jednou

M: A myslíš, že bys mi mohl popsat, co se stalo?

H: Já a G. Marek my jsme jeli autem, takovejma malejma autama jsme tam jezdili, a on schválně na mě najel, a dal mi přímo do oka...no tak jsme se poprali..

M: A co paní vychovatelka na to?

H: No ona nám vynadala, oboum..

M: No to já znám, to není legrace pak určit, kdo za to může, takže se vynadá oběma ☺ no a jinak s dalšími dětmi jste se nehádali?

H: Ne to bylo v pohodě

M: A ve škole taky ne?

H: Ne ...

M: A víš co by mě zajímalo, jestli třeba babička s dědou, nemají problém s tím, že dojíždíš na fotbal do české Lípy?

H: Ne

M: Nebojí se o tebe třeba?

H: Ne, mě vozí táta.. takže nemají proč se bát, on mě odveze do lípy, a pak třeba přespím u strejdy a jedu druhý den domu autobusem. Každý pátek když jdu na trénink, tak přespím u strejdy, a v sobotu jedu sám domu autobusem..

M: A babička s dědou nemají strach, že jezdíš sám autobusem?

H: Ne, já pak chodím i sám domů, bydlím kousek od autobusáku

M: No tak to už jsi velkej chlap ale ☺

H: (smích)

M: Myslíš, si že je něco, na co jsme dneska zapoměli? Něco co bys mi mohl říct,

H: Myslím, že ne

M: Tak se tě ještě zeptám, jestli si myslíš, že by byl nějaký třeba problém, kvůli kterému bys musel přestat navštěvovat fotbal?

H: (ticho)

M: napadá tě něco? Třeba peníze, nebo delší dojíždění, nebo tak?

H: Ne, jenom možná, když by jsme jeli do Anglie..

M: Vy chcete jet do Anglie?

H: Hm.. na prázdniny

M: Jakože na dovolenou?

H: Hm

M: S babičkou a dědou?

H: S babičkou s dědou i s tatškou

M: Takže celá rodina

H: Jo

M: Jakože tam už chcete zůstat?

H: Nééé, jenom na měsíc

M: Tak to se aspoň naučíš anglicky

H: (smích) jo to by bylo bezva.

M: Nechceš se zeptat ty mě na nějakou otázku?

H: Ne

M: Tak jo tak já ti moc děkuju, a můžeš si jít zase hrát 😊

11.1.2 Rozhovor s R2 - Nikolka

Identifikace: Nikolka

Datum: 16.2 2016

Pohlaví: dívka

Věk: 11 let (pátá třída)

Rodina: úplná

Sourozenci: šest sourozenců

Škola: Nový Bor

Délka rozhovoru: 25:37 min

M: Ahoj Nikolko, já bych ti chtěla říct, že tenhle rozhovor je nahrávaný, ale všechny jména a i to tvoje, budou samozřejmě v mé práci změněny.

Nejdříve bych se Tě chtěla zeptat, kolik ti je let?

N: 11

M: Takže to chodíš do páté třídy?

N: Ano

M: Můžu se zeptat, s kým bydlíš?

N: Já bydlím, s mamkou i s tatškou

M: Babička s vámi nebydlí?

N: Ne

M: Máš nějaké sourozence?

N: Mám jich šest

M: Ty brdo, to je hodně. Všichni bydlíte spolu, nebo máš nějakého staršího sourozence, který už třeba bydlí sám?

N: No jedna, ty je teďkon devatenáct a ta teď.. tedy my se teď budeme stěhovat do většího baráku

M: A vy bydlíte tady v Boru?

N: Ne, my bydlíme na Práchni..

M: Na Práchni a to dojíždíš takhle do Koblížku jo? Tady je to super vid', tady se ti líbí?

N: Ano

M: Šest sourozenců, teda, nehádáte se?

N: Ne, jenom trošku

M: Tak to máte super, já mám mladšího bráchu, a jako malý jsme se docela hádali, ale teď máme teda krásný vztah... není u Vás trošku složité se domluvit se všemi?

N: Hmmmm ani né

M: A jedný je teda devatenáct a ostatní jsou jak staří?

N: Noo, tak Míše je 15, pak jsem já, mně je 11, pak je Daniela, tý je 9, pak jsou dvojčata těm je 7, a pak je nejmladší a tomu je 5

M: Ty jo, tak vy máte i dvojčata, jsou stejný?

N: Ani ne, oni nejsou jednovaječný

M: Tak, tohle by stačilo, teď můžeme začít, jsi připravena? ☺

Já bych se chtěla, jestli víš, co znamená volný čas, jak by sis to představila y, když ti řeknu volný čas...

N: Tak koníčky, že má někdo, nějaký kroužky

M: A který by tě třeba napadli?

N: No já když jsem chodila do školky, tak jsem měla flétnu, když jsem byla ve škole, tak jsem chodila na country...

M: Tanečky jako jo?

N: Ehm.. ano.. a taky na turisták...

M: Turisták, to znamená, že jste chodili na výlety?

N: Ano

M: Teď momentálně, děláš nějaký kroužek?

N: Já teď žádný kroužek nemám, teď jezdím akorát sem do Koblížku

M: A jak často sem chodíš?

N: Jenom ve čtvrtek, nebo když je nějaké přespávání..

M: A jezdíš sem i se sourozenci?

N: Jenom s Míšou.

M: S tou patnáctiletou. A kdo ti řekl, že Koblížek existuje, když nejsi z Nového Boru? Nebo jak jste na to přišli?

N: No, ona mamka ona někde byla, a ona přišla potom domů a řekla, že budeme jezdit na doučování a já jsem se jí zeptala kam, a ona mi řekla, že sem no a ona se mě zeptala, jestli sem chceme chodit, a já jsem jí řekla, že stejně potřebuju doučování no a chodím sem.

M: Takže ty sem přijedeš, chvilku se doučuješ a pak..?

N: No my, přijedeme počkáme až třeba Nikola, když má teda doučování, nebo když tady ještě není, tak počkám až přijde no a pak jdeme na hodinu na doučování, a pak čekám na Míšu protože má doučování až od 4

M: A co tě holky doučují?

N: No, někdy matiku a někdy češtinu, podle toho co potřebuju

M: A pomáhá ti to?

N: Ano

M: A ty jsi tedy vyzkoušela flétnu, turist'ák a country, a to jsi dělala jako přímo ve škole? Nebo jsi docházela někam jinam?

N: Ne, přímo ve škole

M: A vzpomeneš si, jak často jsi to měla?

N: No, dvakrát tu flétnu týdně, a to country to bylo každé úterý a turist'ák byl vždycky v pondělí v úterý a v pátek

M: A když na to už nechodíš, tak nechybí ti to?

N: Ne, vůbec ne..

M: A je nějaký kroužek, který by si chtěla dělat? Který by se ti líbil?

N: No já bych chtěla chodit na piano

M: Na piano, a proč nechodíš?

N: No protože mamka řekla, k čemu mi to bude, a já jsem řekla, že by mě to moc bavilo, taky jsem to říkala paní učitelce, a ona řekla, že by mě to klidně učila.

M: No takže máš v plánu se s paní učitelkou domluvit..? ☺

N: Ano

M: Tak to už se těšíš, když tě to tak moc baví vid'?

N: Ona má právě i ve třídě piano...

M: Takže se domluvíš s paní učitelkou, a maminka s tím nebude mít problém, když si to takhle sama zařídíš..

N: To snad ne..

M: Takže, ty jsi řekla, že chceš hrát na piano a všechno si sama zařídíš, všechno sis sama zjistila, všechno sama domluvila...

N: Ano, já chodím každé úterý na to doučování

M: Takže už hraješ?

N: No... (váhavě řečeno)

M: No tak to je super, baví tě to?

N: Hm..

M: No a myslíš si, že kdybys mohla nebo když bys chtěla hrát někde přímo třeba v nějaké hudebce, nebo tak, že by s tím mamka neměla problém?

N: Neee...

M: A je ještě nějaký kroužek, který by si chtěla dělat, vlastně piano už děláš že jo, ale jestli je ještě něco jiného, co by tě třeba bavilo

N: Hmm... ne

M: Ne, ses si jistá, že tohle prostě...

N: No vlastně ten turisták..

M: A proč na něj už tedy nechodíš?

N: No, protože, tam byla jedna učitelka, no a ona pořád, třeba ona na mě byla taková zasedla, protože ona třeba, ona na mě prostě pořád bezdůvodně řvala...

M: Jenom na tebe, nebo na všechny?

N: No ona řvala pořád jenom na mě

M: A nevíš proč? Řešilo se to nějak?

N: No mamka za ní šla a zeptala se proč, a ona říkala, že lžu..

M: Říkala, že to nedělá jo? Že si vymýšlíš jo? A proč by sis tohle vymýšlela?

N: Nevim, to bylo i kvůli jedny učitelce, protože naše paní učitelka, ono nás bylo ve třídě málo, takže jsme byli spojeni se třídou s áčkem, a oni tam mají jednu učitelku, a ona na mě byla strašně zasedlá a zlá, takže jsem do třetí třídy šla na Prácheň do školy ..

M: A jinak jsi chodila kam teda?

N: Do Šenova, teď tam chodím zase, protože na práchni je to jenom do čtvrtý třídy

M: Aha, a potom v Šenově je to normálně do devítky?

N: Ano

M: A přemýšlela jsi o tom, co bys chtěla dělat dál, nebo tě to ještě nenapadlo?

N: Noo, přemýšlela jsem, buďto, to co dělá ségra, ona je na takové škole, na pečovatelku, ona pečuje o postižený nebo o starý lidi, a nebo na sklářskou..

M: Takže by tě bavilo pracovat s lidmi, nebo se sklem... ale je pravda, že máš ještě čas, přeci jen jsi v páté třídě... Tomáš ještě čtyři roky čas... hlavně že víš, co bys chtěla dělat... hele a když bych se Tě zeptala, jak trávíte celá rodina, spolu, svůj volný čas, uměla bys to popsat?

N: No my vlastně jakože celá rodina, nemáme zase tak společného času, protože když je ségra doma, ona totiž jezdí na intr, takže vždycky odjíždí v neděli a vrátí se v pátek, a on táta pořád chodí do práce, takže my nemáme tolik společného času..

M: Ale když jsi se sourozenci a s mamkou tak co vyvádíte?

N: No se sourozcema chodím ven protože my máme strašně velkou zahradu, a s mamkou chodíme na procházky..

M: A hraje si spolu třeba? Nebo jezdíte na kole?

N: Noo mamka nemá kolo

M: Ale vy děti jezdíte spolu?

N: Ehm.. ano

M: A na procházky třeba chodíte po okolí, nebo jezdíte nějak na výlety na hrady a tak?

N: Ano jezdíme i na výlety

M: Tak to je dobře, a co vůbec dělají vaši?

N: No mamka je teď na mateřský a táta dělá skláře..

M: Tak proto by jsi chtěla dělat taky skláře že jo.. bavíte se třeba často s maminkou a s tatínkem, že bys opravdu chtěla hrát na to piano a že bys třeba chtěla docházet ještě někam jinam než jen k té tvé paní učitelce..

N: No mamka řekla, že na to nemá peníze, protože nás je doma devět a ještě máme tři psy..

M: No jo ty peníze, to je hrozně, ale ještě že máš teda takhle hodnou paní učitelku vid'?' A jak jsi chodila na tu flétnu nebo na country, nebo na turisták, tak to sis vybrala ty sama? Nebo ti maminka řekla, tohle by se mi líbilo, tohle by si mohla dělat..

N: Néeé, já jsem si to vybrala sama, a teď byly přihlášky do Itálie, tak to jsem si taky mohla vybrat sama. Mamka se mě zeptala jestli bych chtěla jet, a já řekla, že jo..

M: To pojedete jako se školou?

N: Oni rozdali přihlášky do každý třídy no.. v červnu někdy se jede a ten kdo se přihlásí tak musí zaplatit 5600 , ale to se může dávat po splátkách, a ten kdo se přihlásí tak pojedete se třema učitelkama..

M: A to ti teda maminka zaplatila

N: Ano, mamka mi to splácí, vždycky když táta dostane výplatu, nebo dostane od strejdy alimony na Míšu a na Danielu no tak mi vždycky dá třeba 1000, abych to zaplatila.

M: A to jedeš jenom ty nebo i někdo další z tvých sourozenců?

N: Ne, jedu jenom já protože Daniela a dvojčata jsou ještě na Práchni a Míša je na druhém stupni ta řekla, že tam nechce ...

M: A ty se těšíš vid', sluníčko moře, pláž...

N: A to teď jedu ještě s babičkou a dědou na Kanárské ostrovy.. tam letíme..

M: No tak to ti závidím, a jenom ty, nebo někdo další z tvých sourozenců?

N: Možná Daniela, ale to nám strejda musí půjčit pas, protože ho má strejda u sebe.. její táta totiž bydlí v Německu.. on ho má u sebe, aby tam mohla Daniela jezdit

M: Ale tak to Vám dá ne, když může jet takhle na dovolenou..

N: No snad jo..

M: Takže, všechny kroužky, sis vybrala sama, rodiče ti neřikali, co bys měla..

N: No akorát ten jeden kroužek, to bylo asi ve třetí třídě, ale to už si nepamatuju co to bylo za kroužek, ale to mi mamka řekla že chodit nebudu..

M: A to už si nepamatuješ, co to bylo za kroužek jo?

N: Nenene to už nevím..

M: Hele a sourozenci taky nějaký kroužky dělají?

N: No Daniela s dvojčatama chodí na doučování,

M: Taky sem do Koblížku?

N: No chodili sem, ale teď už sem nechodí, chodí k jejich paní učitelce, a měli chodit na němčinu, ale ono to odpadlo..

M: A na nějaký sport, třeba fotbal to nechodí?

N: Ne to je holka s klukem

M: Aha tak, proto si moc nejsou podobní... a nějaký sport třeba, to by si nechtěla dělat?

N: (dlouhé přemýšlení) nee

M: Nebaví Tě sport?

N: Ne, vůbec ne

M: Hele a chodíš do školní družinky u Vás ve škole?

N: Do čeho?

M: Do družiny.. to je když skončí škola.. tak jste tam s paní vychovatelkou, a chodíte třeba ven, nebo si tam hraje a tak...

N: Joo, už vím, no tak to už páťáci nechodí.. tam můžu jenom ráno, protože prvňáku je strašně hodně a oni všichni chodí do družiny, tak pro nás už není místo..

M: Tuhle práci vychovatelky, právě dělám já, že pracuji v družince. Dřív jsi chodila do družinky?

N: Hm (ano)

M: A bavilo tě to?

N: Ani ne..

M: Ne? A co jste tam třeba dělali?

N: Byli jsme třeba vevnitř v té místnosti a tam jsme dělali různé věci, třeba když měli být Vánoce, tak jsme vyráběli různé věci na Vánoce nebo Velikonočního, když měli být Velikonoce a jinak jsme byli venku, chodili jsme do parku, nebo jsme byli vevnitř ..

M: A venku jste teda hráli hry, nebo jste něco vyráběli..

N: Ano

M: Byla tam hodna paní učitelka?

N: Ano

M: A maminka s tatínkem, měli nebo mají nějaký koníček, který dělají?

N: Nene

M: Mamka nemá asi tolik času, když je vás tolik doma vid'?

N: A táta taky ne, protože táta chodí do té práce, a to odejde po obědě a pak se vrátí až ráno takže se musí pořádně vyspat, protože potom hned musí třeba zase do práce.

M: A když přijdeš ze školy tak jak to u vás doma vypadá, co děláte?

N: No, když přijdu ze školy, tak brácha ještě spí, takže musíme být potichu tak se třeba koukáme na telku, potom co se vzbudí, tak jdeme třeba ven a než jdeme ven, tak si ještě děláme úkoly.

M: No když mu je už pět let, tak on nechodí do školky?

N: Ne, on je, on má něco on totiž ani nemluví..

M: Že má nějakou poruchu.. takže s ním má maminka mnohem víc práce.. ale jinak je v pořádku?

N: Ano, on nemluví a pořád se vzteká

M: Teda, to musí být něco.. a to piano to jsi věděla že to chceš dělat, tak jak jsi zjistila, kde by si to mohla dělat..

N: No já jsem věděla, že to paní učitelka, tam má to piano, a tak já jsem se jí zeptala, že bych k ní chtěla chodit na doučování, protože ona má i pěvecký kroužek, a tam se taky učí na různé nástroje... tak jsem se jí zeptala a ona řekla, že jo, tak jsem se zeptala, jestli se za to bude něco platit a ona řekla že ne, tak jsem se zeptala mamky, a ta řekla, že ne, že to je drahé, tak jsem jí řekla, že se to nebude muset platit, takže mamka řekla, že jí je to teda jedno

M: no tak to je super, že sis všechno zajistila sama, ses dobrá... to je chvályhodný, to si málokdo takhle sám zařídí...a bavíte se někdy ve škole i se svými kamarády, co oni dělají ve svém volném čase?

N: Ne to ne

M: Neptala ses jich nikdy, jestli třeba nedělají nějaký sport, nebo něco podobného?

N: No ta jedna kamarádka, ta chodí na dopravní kroužek, ta druhá na turisták, a na pěvecký kroužek, a ještě jedna, ta chodí na turisták a na výtvarný kroužek a na pěvecký kroužek, tak ona přeřve naší celou třídu ta jedna holka ..

M: A napadlo tě někdy, že bys s tou kamarádkou mohla začít chodit na nějaký kroužek s nimi?

N: No já už jsem s nimi chodila na kroužek

M: A ona to pořád má ta učitelka, která si na tebe zasedla a proto tam teda nechceš chodit dále?

N: Jo přesně tak

M: Takže kdyby tu učitelku změnili, tak bys chodila klidně znova?

N: Ano

M: Takže si to hlídáš, jestli tam je pořád ona nebo ne..

N: Ano

M: A tenhle kroužek dělá teda škola. Tady v Novém Boru je DDM Smetanka, a ta nabízí různé kroužky volejbal, fotbal, výtvarný kroužek, šachy, mažoretka, prostě hromadu kroužků, a mě zajímá, jestli na Práchni je taky nějaká taková „budova“, která tohle nabízí.

N: No tam akorát ve škole jsou různé kroužky

M: Takže ty kroužky dělají většinou paní učitelky

N: Ano, a nic jiného tam asi není... protože tam Práchni jsou jen tři učitelky

M: Kolik tam je tak dětí na Práchni.

N: No když jsem tam byla já, tak tam jsou jenom dvě třídy a nahoře je dvoj třída a to nás tam bylo třicet šest. Oni jsou spojeny dvě třídy a v jedné třídě jsem byla spojena se čtvrtou a druhou třídou a potom v té druhé třídě je třetí, první a pátá třída. A v té jedné třídě to vždycky učí jedna učitelka.

M: Já si myslím, že tyhle malé rodinné školy jsou fajn, u nás to taky tak máme... neměli jste nějaké konflikty ve třídě?

N: Ne ona paní učitelka třeba dala nám čtvrtákům nějakou práci a potom až šla k druhákům, a když jsme to my měli hotový, tak dala práci druhákům a šla k nám, takhle to dělala pořád dokola.

M: A stíháte se bavit se svojí paní učitelkou o tom, co děláte ve svém volném čase, ptá se Vás, co jste třeba dělali o víkendu?

N: No to my vždycky jdeme na taková koberec tam si vždycky sedneme a paní učitelka má takový míček, který předává dětem a tam si pak povídáme o tom, co jsme dělali o víkendu.

M: A vy teda jezdíte na hrady nebo na zámky?

N: Ano

M: A kde jste byli naposledy, vzpomněla by sis?

N: Naposledy jsme byli na rozhledně a teď už nevím jak se jmenovala, ale ještě dřív jsme byli na Housce ..

M: Tam jsem já ještě nebyla, ale hrozně bych tam chtěla... mám tam vyrazit? Stojí to za to?

N: Ano, tam je to krásný.

M: Teď už začne být zase hezky, tak určitě bude zase jezdit více na výlety. A já bych se tě chtěla ještě zeptat, jestli si mi nezapomněla říct třeba nějakou další důležitou informaci

N: Asi ne, jen akorát, že když je zima, tak jezdím na snowboardu

M: Ty brďo, snowboard je super! Chodíš i se sourozenci?

N: Ne jenom já, a Daniela má lyže

M: Vy vlastně máte na Práchni sjezdovku, že jo

N: Jo to my máme přímo u baráku

M: A už jako umíš jezdit, nebo jsi teprve začala? ☺

N: No já jsem měla takovej ten malej pro ty začátečníky, ale na něm mi to nešlo ale já jsem ještě než jsem ten snowboard neměla, tak mi, já tam mám takový kamarády a oni mají ten velkej, a na tom mi to jde, a na tom malým mi to nejde, takže mamka mi koupí ten dřevěný ten velký, a bráchovi dám ten malý, aby se to na něm naučil. Na tom malým jde i nastavit velikost, takže mu to bude v pohodě.

M: Tak to je super, to mám radost, jak dlouho jezdíš?

N: No už asi dva roky

M: A jak jsi na to přišla?

N: No my jsme bydleli přímo u tý sjezdovky a my jsme já jsem zkoušela lyže, ale to mě vůbec nebavilo tak já jsem viděla jaké se dají dělat triky na tom snoubu a tak jsem to taky chtěla vyzkoušet, a zjistila jsem, že mě to strašně baví

M: Takže když je zima, tak jak často jezdíš?

N: No já tam jsem každý den, když jsem s bráchou venku tak vždycky počkám na oběd, až půjde brácha spát a pak jdu hned jezdit.

M: Vidiš to, takovou důležitou informaci by si mi zapomněla říct.. a mamka s taťkou taky jezdí?

N: Ne to ne

M:A jak jsi na to teda přišla, že bys chtěla jezdit na snowboardu?

N: No já jsem to viděla oknem, když jsem byla doma a oni jezdili na ty sjezdovce a dělají ty triky, tak jsem to taky vyzkoušela.

M: A to ti koupila mamka ten snowboard?

N: No já jsem ho dostala k narozeninám.

M: Protože mamka věděla, že sis ho přála. Tak já si myslím, že bychom ten rozhovor mohli už ukončit, je ještě nějaká otázka, co by tě třeba zajímalo ode mě?

N: Ne asi ne.

M: Tak já ti moc děkuji za rozhovor.

11.1.3 Rozhovor s R3 - Pepa

Identifikace: Pepa

Datum: 18.2 2016

Pohlaví: chlapec

Věk: 9 let (čtvrtá třída)

Rodina: úplná

Sourozenci: jeden sourozenec, jeden nevlastní

Škola: Nový Bor,

Délka rozhovoru: 20:31 min

M: Jak se jmenuješ?

P: Pepa

M: Kolik ti je let?

P: Devět

M: Takže chodíš do jaké třídy?

P: Do čtvrté

M: Můžu se zeptat, s kým bydlíš?

P: S mamkou i tátou, a s bráchou

M: Takže máš jednoho sourozence?

P: Ještě jednoho, ale ten je nevlastní, to je syn tatínka

M: A babička s vámi třeba nebydlí?

P: Ne

M: Tak a já bych se tě chtěla zeptat, jestli víš, co je volný čas?

P: Eeeeeeeem

M: Jak by sis to představil?

P: Eeeeem že si můžeme jako třeba hrát nebo tak

M: Třeba když skončí škola, že jo?

P: Jo no

M: A co děláš, když přijdeš třeba ze školy?

P: Hraju si no..

M: A s čím třeba?

P: S autama..

M: A chodíš třeba ven?

P: Moc ne, mě to nebaví

M: A máš nějaké kamarády, s kterými by si mohl chodit ven, nebo jinak trávit svůj volný čas?

P: No s Honzou

M: A chodíš třeba na nějaký kroužek?

P: Nene

M: Zkoušel si třeba někdy nějaký kroužek?

P: Nene

M: Nehrál jsi třeba fotbal, nebo nehrál jsi na nějaký hudební nástroj?

P: Ne

M: A mohl bys zapřemýšlet nad tím, proč jsi nic nevyzkoušel?

P: Protože rodiče by mi to neplatili..

M: A kdyby sis našel nějaký kroužek, který se neplatí, tak si myslíš, že by ti to dovolili?

P: To jo

M: A který kroužek by tě bavil nejvíce?

P: No hrát stolní fotbálek

M: A to existuje takový nějaký kroužek?

P: To nevím

M: A víš, jak by sis to mohl zjistit?

P: Na počítači...

M: Já si taky myslím, že by to určitě na internetu bylo, a možná opravdu nějaký takový kroužek existuje.

A doma jsi říkal, že by si chtěl hrát fotbálek?

P: Ne neříkal, my se takhle nebavíme

M: A přemýšlel jsi někdy nad nějakým jiným kroužkem, který by tě bavil?

P: No plavání.

M: A bavili jste se doma s mamkou o tom, že by si mohl začít plavat?

P: Ne, já totiž neumím plavat ale baví mě to..

M: No tak to by ses lehce naučil, a se školou jsi jezdil plavat vid'?

P: No když jsme byli třetíáci tak jo, ale teď co jsme čtvrtáci tak už ne, tam nás učili plavat, ale já to prostě neumím.. já umím plavat jenom pod vodou

M: Bys mohl být třeba potápěč ☺

P: (smích) ticho...

M: No, oni by tě tam určitě plavat naučili, to se nemusíš bát ☺ myslíš si, že je ještě nějaký jiný důvod, proč bys nemohl chodit?

P: Nevím

M: Víš o tom, že nejbližší bazén je v České Lípě, myslíš, že by byl problém s dojížděním?

P: Ne to ne

M: Bys jezdil autobusem, nebo by tě vozili vaši, ne jak myslíš, že bys tam jezdil?

P: Autobusem asi, rodiče by mě asi doprovodili jen na autobusák, a já už pak vím, kde to tam je..

M: Myslíš, že by se rodiče pak nebáli tě pustit?

P: Nevím... já se ale bojím, že by mi to neplatili..

M: A nebereš třeba jako Koblížek jako svůj kroužek?

P: No možná...

M: No a jak často sem chodíš?

P: No v pondělí na sportovní kroužek, pak v úterý a ve čtvrtek..

M: A mohl by si popsat, co tady děláte?

P: No já chodím nejvíc na počítač, pak hraju fotbálek, eeeeeem... a občas mám i doučování... a občas hrajeme společenské hry..

M: A když je hezky, tak chodíte ven?

P: Jo

M: A kam chodíte nejvíce?

P: Na hřiště, na to hřiště kam chodím do školy...

M: A máte tady nějaké konflikty?

P: eeeem...

M: Konflikt znamená třeba nějaká hádka, nebo rvačka nebo tak..

P: Jo tak to vím.. tak tady v koblížku nemáme...

M: A porval ses někdy někde? Třeba i ve škole?

P: Ne, ale chci se prát..

M: A proč?

P: Protože na jednoho kluka mám nervy...

M: Na koho?

P: Ve škole na jednoho kamaráda..

M: A co ti dělá, že na něj máš nervy?

P: On mi pořád říká, že eee to propadnu..

M: Ale, holky z Koblížku tě doučují ne? A pomáhají ti...

P: Jako jo, ale ve škole mi to moc nejde..

M: Ale já si myslím, že když budeš s holkama spolupracovat, že oni ti hodně pomůžou..

P: Asi jo

M: A chodíš ve škole i do družinky?

P: Jenom dvakrát jsem tam byl, a to jenom protože máma někam jela..

M: Jinak chodíš po obídku domů jo?

P: Ano

M: A když jsi byl v družince, tak co jste tam dělali?

P: Hráli si

M: A když přijdete do školy, ptá se Vás paní učitelka, na to, co byste chtěli ve svém volném čase dělat?

P: Eeeem ne..

M: A ptá se vás na to, co jste třeba dělali o víkendu?

P: Jo, ale já se ani moc nehlásím ...

M: A doma se bavíte o tom, co bys třeba chtěl dělat? Třeba s maminkou..

P: Ne to ne, ale táta říká, že bych měl být policajt..

M: Jo a to by tě bavilo?

P: Ne nebavilo..

M: A co bys chtěl být?

P: Já bych chtěl pracovat v zoo se zvířátkama

M: Chtěl by ses starat o zvířátka jo?

P: Jo to by mě bavilo...

M: A o jaké zvíře by ses chtěl starat?

P: Mmmm o lva

M: A máte doma nějaké zvířátko?

P: Jo želvu.. úplně malinkou

M: To není moc podobné lvovi ☺ a kdybys měl pejska, chodil bys s ním na procházky? ☺

P: To chodila jenom mamka

M: Takže ty jsi lenoch... přiznej to ☺)

P: Jo to jsem

M: A můžu se tě zeptat, jak trávíte společný volný čas s rodiči?

P: Koukáme na televizi

M: A chodíte třeba na výlety?

P: Ne to ne, to spíš jenom o prázdninách...třeba do zoo a pak jsme byli ještě, ty jo teď nevím... v Liberci někde... tom ... jo v Babylonu ..

M: A co třeba na zámky, hrady a tak?

P: No to jezdíme se školou, s mamkou a s tatškou jsem asi jezdili, když jsem byl malej, tak jsme asi chodili někam na výlety, ale to si moc nepamatuju..

M: Tak ty máš malého brášku vid'? Kolik mu vlastně je?

P: V neděli mu budu tři..

M: Tak možná kvůli němu nikam nechodíte?

P: Možná no, ale on vypadá tak na čtyři

M: A mohl bys popsat jak se k sobě s bráškou chováte?

P: No moc se nepereme, ale někdy mi nadává

M: A to už umí sprostá slova?

P: Jo, to jsem ho naučil já, ale hodně sprostý..

M: No, jestli je to hodně sprosté, tak mi to ani neříkej.. a děláte třeba s vašima nějaký sport?

P: Hmm... ne

M: A kdybys mi měl popsat, jejich volný čas, dokázal bys říct, co dělají oni? Co většinou dělají?

P: Eeeeem, koukají na televizi, my všichni spolu koukáme na televizi..

M: Máte nějaký oblíbený pořad jo?

P: Ano, ordinaci, na vodě a drazí susedé..

M: Tak tyhle pořady já vůbec neznám.. Rodiče, ti tedy nikdy neřekli, Pepičku, vyber si tady nějaký kroužek, který by si chtěl dělat, my tě na něj budeme doprovázet, je to jen tvoje volba..

P: Ne

M: A mluvili jste někdy s mamkou, o tom, co byste o svém volném čase mohli dělat?

P: Ne nikdy...

M: Nikdy jste nepřemýšleli, že je dneska hezky, tak bychom mohli jít třeba a procházku, třeba na Klíč..

P: Ne, já už na Klíč nikdy nejdu, my jsme tam s tátou byli a ztratili jsme se.. když jsme šli dolu, tak jsme se ztratili, ale stejně jsme se domů dostali..

M: Tak ještě že jste došli ☺ a vyprávíš doma, co jste dělali ve škole?

P: Ehm, máme se mě někdy ptá, co jsem někdy, teda co jsme dělali ve škole, ale já vždycky říkám nic moc..

M: Takže ji nic nevyprávíš... a vyprávíš ji o tom, co jste dělali v Koblížku?

P: Ehmm ne..

M: A ve škole si o tom povídáte, co byste třeba mohli dělat ve volném čase a tak?

P: Jo, šachy ale to mě nebaví, ani to neumím.. hraju to s klukama, ale vůbec mě to nebaví..

M: To hrajete ve škole o přestávkách jo?

P: Jo, ale já je neumím...

M: A když by ses rozhodl na nějaký kroužek chodit, víš, kde by ses o něm dozvěděl více informací?

P: Eeeem, ne..

M: Znáš třeba DDM Smetanka?

P: (ticho)

M: Říká ti to něco?

P: Eeee smetanka, jo to je tam dole...

M: Tam právě je hromada kroužků, které bys mohl dělat..

P: To vím, my dostáváme do školy, takový papíry ...

M: Jo s výběrem kroužku, a tebe žádný z nich nezaujal?

P: Ne

M: A to Vám rozdává paní učitelka?

P: Jo, to si pak můžeme sami vybrat, a rodiče nás musí přihlásit..

M: A myslíš, až budeš starší, že bys chtěl začít dělat nějaký kroužek? Třeba to plavání?

P: Jo

M: Tak to zkus doma navrhnout, že bys třeba chtěl začít plavat, a třeba tě přihlásí, když uvidí, že to tak chceš...

P: (ticho)

M: Hele a co tvoji kamarádi, ty něco dělají?

P: Emmm jo... třeba výtvarku, eee to, teď nevím, jak jsou pružný teď ale nevím jak se tomu říká..

M: Karate?

P: Ne

M: Aerobik?

P: Ne

M: Gymnastika?

P: Jo gymnastiku

M: Ale to dělají spíše holky ne?

P: No, ale jeden kluk ji taky dělá

M: A to by tě bavilo?

P: Ne

M: A třeba ten výtvarný kroužek, bys s nimi nechtěl navštěvovat?

P: Ne

M: A chtěl by ses mě na něco zeptat'?

P: Neee

M: A myslíš, si že jsme během rozhovoru na něco zapomněli?

P: Nee

M: Tak mi ještě řekni, co děláš v zimě...

P: Sáňkuju, chtěl bych stavit i sněhuláka, ale to mě nebaví, musím vždycky udělat malinkou kouličku a pak jí udělat na velkou..

M: A co třeba na lyžích, nebo na snowboardu, to bys nechtěl dělat?

P: Ne, jsem to viděl v televizi, a někdo si zlomil i nohu..

M: Ono se to občas stane no, ale když se to pak naučíš, tak je to bezva..

P: Hm

M: No, tak jestli si myslím, že už jsme si řekli všechno podstatné, tak to můžeme klidně ukončit.. Moc ti děkuji, že jsi byl tak hodný, a odpověděl jsi mi na otázky.

P: Nemáš zač

11.2 Hlubkový polostrukturovaný rozhovor s dospělou respondentkou – pedagožkou školní družiny

Cíl: POPSAT BARIÉRY, KTERÉ BRÁNÍ ROMSKÝM ŽÁKŮM VE VYŠŠÍ ÚČASTI VE VOLNOČASOVÝCH AKTIVITÁCH

Identifikace:

Pohlaví:

Věk:

Rodina:

Datum:

Čas:

Délka rozhovoru:

1. Mohla bys mi o sobě říct pár informací? (data o respondentce - věk, bývalá zaměstnání apod.)
2. Jak trávíte svůj volný čas?
3. Jak jste se dostala k práci vychovatelky ve školní družině?
4. Máte ve školní družině neplacené či placené kroužky, popřípadě jaké.
5. Navštěvují je romské děti v hojném počtu? Ne – proč si myslíte, že tomu tak je?
6. Můžete mi říct, kolik romských dětí máte ve škole, a kolik z nich navštěvuje školní družinu? Kolik z těchto dětí navštěvuje nějaký kroužek v družině?
7. Povídáte si s dětmi o volném čase?
8. Myslíte si, že svůj volný čas využívají k docházení na jiné kroužky mimo školní družinu?
9. Proč tomu tak není?
10. Jaké, podle Vás mají romské děti zájmy?
11. Měla jste v družině romské dítě, které nějaký kroužek navštěvovalo? Jaký? Vyprávěli jste si o tom? Pamatujete si, co Vám o kroužku říkalo?
12. Myslíte si, že děti motivujete k tomu, aby nějaký kroužek navštěvovaly? Jak?
13. Komunikujete i s jejich rodiči?
14. Měla jste někdy nějaký konflikt s romským občanem, mohla byste mi říct, co se stalo?
15. Myslíte si, že romské děti umí spolupracovat s ostatními dětmi? Ne- proč si to myslíte? Mohla byste mi říct, jak se snažíte, aby děti v družině společně spolupracovaly?
16. Vznikají v družině konflikty? Proč s to děje? Jak tomu předcházíte? Jak tyto konflikty řešíte?
17. Komunikujete s rodiči romských dětí?
18. Informují se ohledně možnosti navštěvování kroužku? Radíte jim, co by jejich dítě mohlo dělat, co by ho mohlo bavit, v čem vyčnívá nad ostatními?
19. Diskutovala jste s rodiči, proč děti nemotivují k návštěvnosti kroužku?
20. Jaký je Váš názor na důvody nízké účasti romských dětí v kroužcích?
21. Chtěla by si dodat, ještě nějaké informace, na které jsme mohly v průběhu rozhovoru zapomenout?
22. Máš nějakou konkrétní otázku na mou osobu?

11.2.1 A4 rozhovor s R4 - Lenka

Identifikace: Lenka

Datum: 22.2 2016

Pohlaví: žena

Věk: 49 let

Rodina: úplná, dvě dospělé vlastní děti, dvě nevlastní dospělé děti

Zaměstnání: vychovatelka školní družiny v Novém Boru

Délka rozhovoru: 38:46 min

M: Ahoj Lenko, já ti chci moc poděkovat, že jsi mi dovolila s tebou provést tento rozhovor. Jako první, co by mě zajímalo, jsou nějaké informace o Tobě, například, kolik ti je let, jak dlouho pracuješ ve školství...

L: Je mi 49 let, ve školství pracuju více než 25 let, a z toho 15, nebo skoro 16 let pracuju ve školní družině.

M: A mohla by si mi říct, co jsi dělala před tím, než jsi nastoupila v Novém Boru do družiny?

L: Před tím jsem dělala dva roky, hned po maturitě v dětských lázních Teplice a pak jsem pracovala dva roky na internátu Novoborského učňáku sklářského a pak jsem nastoupila na mateřskou a byla jsem asi šest let doma..

M: A v těch Teplicích to bylo pro postižené děti?

L: To bylo pro postižené děti po obrně, byly tam děti postižené jak mentálně, tak fyzicky

M: A co jsi říkala na tu práci? Bavilo tě to?

L: Mě ta práce bavila, byla samozřejmě náročnější, protože ty děti potřebují individuálnější přístup než normální děti, bylo to náročnější i fyzicky, protože ty děti, které byly méně pohyblivé třeba se muselo pomáhat jim se oblékat, nebo když se šlo na procházku, vždycky se sebou tahalo jedno dítě s vozejkem, nebo s berlema takže to bylo náročnější i na fyzickou, ale tenkrát jsem byla mladá a bavilo mě ta práce, protože každých šest neděl přijížděly nové děti, takže pokaždé byl nový přístup, a zase se vymýšlelo něco jiného s těma dětma, takže to bylo docela prima. Prima práce.

M: A můžu se zeptat, jakou pracovní náplň jsi tam měla? Co jsi s dětmi měla dělat?

L: Já jsem tam byla jako vychovatelka, takže jsem děti měla jenom odpoledne, a to se skládalo příprava na vyučování, psali se většinou domácí úkoly, co děti dostávaly, a pak to byla většinou procházka, nebo výtvarná činnost, to co děti

zvládly. Každá ta skupina měla svoji vlastní náplň, protože děti třeba nezvládaly výtvarné činnosti, tak se více chodilo ven, nebo si jenom hrály.

M: A byla jsi tam spokojená, tak jak ses z Teplic dostala do Nového Boru?

L: No protože jsem se zamilovala a taky jsem měla pocit, že mě ta práce zase tolik nenaplňuje a potřebovala jsem změnu, tak jsem si našla práci v Novém Boru na internátu a přestěhovala jsem se do Nového Boru.

M: Jak jsi na to tuhle práci přišla?

L: No protože moje sestra se vdala, a jejího manžela sestra pracovala na Crystalexu, a Crystalex patřil k internátu, takže vlastně přes příbuzenstvo, dostala jsem od internátu i ubytování, tak jsem se přestěhovala.

M: Tak to je hodně zajímavé... a další otázka co by mě ohledně Tebe zajímala, jak trávíš svůj volný čas?

L: Ráda jsem sportovala, jezdila jsem na kole, hrála jsem volejbal, squash, chodím cvičit, mám ráda kulturu, do divadla chodím do kina, myslím si, že svůj volný čas trávím docela aktivně. Jsem také vdaná, mám dvě děti, takže jsme volný čas trávili dost společně jako rodina. Mám dvě dospělé děti moje dcera ještě studuje a to také pedagogickou školu, takže jablko nespadlo daleko od stromu, a můj syn už pracuje v Hrádku nad Nisou.

M: Tak to bude určitě šikovná po tobě ☺ a mohla bys mi říct, jak ses dostala k práci vychovatelky ve školní družině?

L: No když jsem byla po mateřské, tak už jsem na internátu nemohla pracovat, protože jsem měla malé děti, a tam byli samé odpolední nebo noční, tak jsem hledala jinou práci. Takže jsem si našla inzerát, že shánějí vychovatelku, právě tady v téhle škole, zašla jsem si za paní ředitelkou, s kterou jsme si velmi rychle porozuměly a ona mě zaměstnala jako vychovatelku do školní družiny.

M: Takže jsi v družině jako hlavní vychovatelka?

L: No, jsem tam jediná hlavní vychovatelka, ale s naším množstvím dětí, mi tam už několik let musí chodit pomáhat na dvě nebo na tři hodiny nějaká paní učitelka, protože v družince máme čím dál víc dětí.

M: Kolik máte v družince dětí?

L: Momentálně máme naplněné dvě oddělení, takže máme 60 dětí, z toho já mám jedno oddělení a chodí mi pomáhat na tři hodiny denně ještě jedna paní učitelka

M: A tvoje pracovní doba vypadá jak?

L: Moje pracovní doba je rozdělená, takže chodím ráno od půl 7 do 8 a pak od půl 12 do 16:00.

M: Stává se ti, že tam děti zůstanou déle než do těch 16:00?

L: No, většinou ne, možná jen, když se rodiče špatně domluví nebo tak, ale většinou fakt ne

M: Máte ve vaší školní družině, nějaké placené, či neplacené kroužky?

L: V družince máme placené i neplacené kroužky... placené kroužky máme kroužek keramiky a neplacené kroužky mají děti v rámci školní družiny jsou to sportovní hry pro malé děti, sportovní hry pro starší děti, výtvarný kroužek, sbor a

flétničky. Děti, které nechodí do školní družiny, mohou chodit na kroužky také a platí 150 Kč na půl roku.

M: Tak to není tak drahé, a ta keramika stojí kolik?

L: Keramika stojí také 150 Kč na půl roku.

M: A využívají romské děti tyhle kroužky?

L: Využívají je minimálně, protože do školní družiny jich chodí také opravdu málo

M: Můžeš říct kolik?

L: Ve školní družince letos mám dvě romské děti.

M: A celkově ve škole bys věděla?

L: Celkově ve škole, si myslím, že jich máme asi tak 15...

M: To je ale opravdu málo na družinku a to chodí zbytek těch dětí po obědě, nebo ani na obědy nechodí?

L: Chodí většinou, teda nechodí ani na obědy, většinou si je rodiče berou rovnou po škole.

M: A nějaký Rom kroužek navštěvuje?

L: Vím o jedné holčičce, která teda nechodí do školní družiny, ale už asi čtvrtým rokem navštěvuje kroužek flétny, a vím, že se zabývá mažoretkama už plno let, ale to je kroužek mimoškolní

M: A povídáte si hodně s dětmi o jejich volném čase, myslím celkově, ne, jen s romskými dětmi.

L: Určitě, určitě si povídáme o tom, co dělají v době volna, když nejsou ve škole, nebo když nejsou ve školní družince, co dělají s rodiči to si povídáme hodně, ale většina dětí s rodiči moc času netráví.... Výlet je třeba po nákupu nebo po návštěvách, ale samozřejmě jsou i rodiče, kteří jezdí s dětmi po výletech, třeba do bazénu nebo na různé akce, když jsou... takže si myslím že to je tak 50% na 50%..

M: Ale to teď mluvíš celkově že jo nejenom o Romech..

L: To mluvím celkově, nejenom o Romech..

M: A když by ses měla zaměřit jenom na romské děti, které máš v družince..?

L: Když bych se měla zaměřit jen na mé romské děti, tak si myslím, že žádný výlety a takovéhle věci... opravdu jen po nákupu, co jsem se kdy dozvěděla, že byli na výletě nakupovat, ale že by někdy byli na výletě jako je hrad, nebo zámek, to jsem nikdy v životě neslyšela

M: Takže si myslíš, že výlet je pro ně to, že jedou utrácet a nakoupí si něco na sebe?

L: Ano, to si myslím

M: A myslíš si, že bys mohla říct důvod, proč nenavštěvují více takhle s rodiči ty výlety, nebo přímo družinku...

L: Protože oni mají, o ty děti tak nadměrný strach, že si je raději hlídají doma... nedůvěřují v podstatě tomu školství, že se o děti dokáže dostatečně postarat, ohlídat, tak jako oni, i když to samozřejmě pravda není, je to taková opičí láska...

M: No a myslíš si, že bys mohla říct, jaké zájmy mají romské děti, mimo školní družinu, co dělají ve svém volném čase?

L: Já si myslím, že jejich volný čas je televize, tablet a počítač...

M: Možná že se jdou projít s kamarády ven...

L: No to už ale taky teď už tolik ne... moc to není, oni se navštěvují v rámci rodin, to ano, ale jinak moc ne

M: A když by sis měla vzpomenout do minulosti na nějaké romské dítě, které navštěvovalo pravidelně nějaký kroužek.

L: Vzpomínám si na Natálku, která chodila několik let na šachy, dokonce se zúčastňovala nějakých turnajů a podobně, ale to byla rodina smíšená, maminka nebyla Romka... takže si myslím, že to byla hodně maminky zásluha..

M: A Natálku to bavilo? Vyprávěla ti o tom?

L: Ano, byla nadšená, kdykoliv se zúčastnila nějakého turnaje hned běžela a ukazovala mi diplomy nebo medaile a podobně.. hodně jí to bavilo

M: Takže si myslíš, že za celou tvoji praxi, kterou máš, což je třeba 20 let...

L: skoro no...

M: Tak jsi měla jedno romské dítě, které se takhle umísťovalo, které pravidelně navštěvovalo volnočasový kroužek

L: Ano, a pak mám tu Samanthu která dělá mažoretky, a jinak opravdu nevím o dítěti, které by se zúčastňovalo volnočasových aktivit a ještě k tomu získávalo nějaké medaile, nebo výhry, nebo jak jinak bych to nazvala.

M: A když ti takhle vyprávěla že třeba vyhrála, nebo byla na nějakém turnaji, mluvila o tom, že tam jezdí rodiče s ní ..

L: Rodiče s ní nejezdí, na tyhle šachový turnaje vždycky jezdí její trenér takže rodiče s ní určitě nejezdí..

M: Ale myslíš si, že ji rodiče jakoby podporují.

L: Maminka určitě

M: A ty sama bys o sobě řekla, že děti dostatečně motivuješ? Teď máš dvě romské děti, a motivuješ je k tomu, aby si našly nějaký zájmový kroužek, nebo aby navštěvovaly aspoň tu družinku...

L: Určitě protože tu holčičku Mercedes, jsem vyložena musela maminku přemluvit, aby mi ji maminka dávala do družiny, protože holčička chtěla, ale maminka nechtěla, takže jsem maminku vyloženě přemlouvala, aby ji dávala do družinky, protože tam máme projekty, které s děčkama děláme, a ona to hrozně chtěla, takže jsem maminku opravdu usilovně přemlouvala aby do družinky chodila, takže jsem ji teď přemluvila, že chodí aspoň 2x týdně v době, kdy jsou ty projekty, a když je teda ještě sbor, na který ona také chodí... ale bylo to opravdu veliké přemlouvání.

M: A neřekla ti maminka, proč nechce, aby do družinky chodila?

L: To oni ti neřeknou proč, oni je prostě chtějí mít doma.

M: Ale důvod proč tomu tak je, ti prostě neřeknou.

L: Ne

M: Ale s rodiči komunikuješ?

L: Jojo, holčička by tam byla nejradši každý den, ale maminka si prostě přijde po obědě a v tom okamžiku prostě holka jde..

M: No ale důležitý je, že to dítě chce.

L: No důležitý je, že ty maminky jsou doma kdyby chodily do práce, tak by pak děti byly samozřejmě v družince, a zúčastňovaly se všech aktivit...ale protože romské maminky většinou nepracují, tak, nemůžou ty děti.. teda vlastně samozřejmě můžou chodit do družinky ale oni je tam prostě nedávají..

M: Ale s rodiči teda komunikuješ, snažíš se s nimi mluvit..

L: Vždycky, na začátku každého školního roku mluvím s každou maminkou pomalu zvlášť, vysvětluji jim ROMSKÝM maminkám vysvětluji, proč je lepší, aby děti chodily do družinky, protože se spojí s ostatními dětmi a komunikace je mnohem lepší, když mají nejenom tu školní část s dětmi, ale i tu mimoškolní, že si můžou spolu zahrát, takže většinou se všemi romskými maminkami mluvím, aby je dávaly do družinky ale moc úspěchu nemám teda - smích

M: A měla jsi někdy nějaký konflikt s romským rodičem?

L: Měla jsem, měla jsem, dvakrát jednou mě nařkla maminka, že jsem dala pohavek synovi došlo to samozřejmě až k paní ředitelce, kde bylo vyjasněno, že k tomu nedošlo maminka na mě velmi křičela, a nakonec dítě z družinky vzala, což samozřejmě bylo její rozhodnutí a pak jsem měla ještě jednou s dědečkem, s tím, že mu někdo při odchodu z družiny v šatně a odcházel se svým starším bratrem a že mu někdo vzal kšiltovku, přišel do družiny a velmi sprostě a vulgárně na mě křičel že jsem pomalu musela volat policajty..

M: A jak řešíš takové situace?

L: Snažila jsem se ho vytlačit z družiny, aby ho ty děti neviděly, aby ho neslyšely, aby se ho nebály, a řekla jsem, že jestli okamžitě nepřestane křičet tak že zavolám policajty.

M: Jak reagoval?

L: Byl ještě vulgárnější ale když jsem řekla po druhé, vzala jsem telefon do ruky a řekla, že okamžitě volám policii tak se otočil a odešel..

M: To je hrozný... A nebála ses?

L: Bála jsem se .. smích

M: Píšeš takové věci někam, co se ti stalo, kdyby náhodou něco...

L: No samozřejmě oznámím vedení, paní ředitelce, taky se může stát, že oni si na mě jdou stěžovat druhý den, ale samozřejmě on úplně změní to, co stalo aby se mu to hodilo, ale většinou se to píše jako zápis do školní třídnice jako, že byl konflikt nebo něco, ale jinak se to nijak neřeší, když to ten rodič teda nějak neřeší...

M: A romské děti mají taky konflikty s dětmi?

L: Já myslím, že ne, že děti mezi sebou konflikty nemají.

M: Ani ve škole, nemohla by si říct, že by jsi něco slyšela...

L: Já si myslím, že spis rodiče hledají konflikty než aby děti... rodič druhý den přijde a že jeho dítě má modřinu a že to chce řešit. Já ale nemůžu řešit problém, který nastal den před tím, když nevím co se stalo... a oni řeknu on mě on mě tohle. Já vždycky říkám, to ale musíš přijít v tu chvíli, v ten okamžik, aby se ten problém vyřešil, že to teď nebudu řešit, některý děti, si ani nic nepamatují..

M: Takže myslíš, že ty romské děti, teď momentálně mluvíme jen o těch dvou, co máš v družince, že žádné konflikty nemají. Kolik jim vlastně je?

L: První, druhá třída.

M: To jsou příbuzní?

L: Ta přízeň, to je dost možný, ale nevím no.

M: A hrají si jenom spolu, nebo spolupracují i s ostatními?

L: Ne, určitě spolupracují se všemi dětmi, a určitě nemají potřebu být jenom spolu, hrají si se všema dětma normálně dohromady, nemají potřebu se nějak separovat, nebo si hrát jen spolu.

M: Ale ty se je i snažíš nějak začlenit, že jo?

L: Samozřejmě takže když jsou skupinky, tak se snažím aby každý bylo v jiné skupince, když máme jakýkoliv projekt, tak pracují normálně ve skupinkách, jako všichni ostatní.

M: A myslíš si, že bys teď mohla říct, den po dni jaký máte vlastně v družince týdenní plán, jaké máte projekty, a tak jaká je náplň té družinky a popřípadě které věci baví romské děti nejvíce?

L: No, asi nejsem schopná říct, co je baví nejvíce, oni tím, že jsou v tom kolektivu začlenění, tak dělají to, co dělají všichni ostatní děti, vůbec v tom není žádný rozdíl, jestli je to romské nebo bílé dítě... není... fakt není rozdíl .. a týdenní plán jakoby školní družinky spočívá v tom, že v pondělí máme projekt pro prvňáčky to je ta Pepina(práce ve skupině), je v pondělí kroužek anglického jazyka pro druháky, v úterý, ty jo co děláme v úterý... v úterý máme to, že můžeme dělat cokoli, když je počasí tak jdeme ven, když je ošklivo tak je výtvarná činnost nebo nějaké psychosociální hry, soutěže, prostě to, co se těm dětem zrovna chce dělat, většinou se jich ptám, co by chtěly .. ve středu mají sbor a flétničky a mám projekt pro druhou třídu to je detektivní čtení..

M: A tam dochází ty romské děti, to mají jakoby povinné...

L: Ano, to je součást družinky..

Ve čtvrtek jsou sportovní hry pro velké děti, takže třetí čtvrtá pátá třída a já mám výtvarný kroužek, kam mi teda chodí asi 12 dětí, a teď jsem se snažila teda začlenit tu Mercedes do toho výtvarného kroužku, aby mi jí tam maminka nechávala nejenom na ten projekt v pondělí, ale i na ten výtvarný kroužek, protože je velmi šikovná co se týče výtvarného projevu ale no je to tak půl na půl že mi jí tam nechává no a v pátek máme volnější den, že když je hezky tak se jde ven, prostě to co děti chtějí, občas jim pouštím nějakou pohádku, nebo jdeme na hřiště do lesa, tak prostě podle počasí jak já vždycky říkám.

M: No a když bys měla říct celkově, nezaměřit se nejenom na romské děti, ale celkově na všechny děti, tak jestli ti v družině vznikají konflikty, hádky nebo tak..

L: Samozřejmě, že mezi dětmi vznikají konflikty, že se ty kluci musí mezi sebou popasovat jako, kdo je vůdčí osobnost nebo ne, máme tam samozřejmě kluky, který se musejí srovnat, ale to je v každém kolektivu si myslím, ale že by vznikaly vyložené konflikty mezi romskými a bílými, tak to vůbec nemůžu říct

M: A jak řešíš takové konflikty?

L: No řeším jako každý jiný, musím zjistit co se vlastně stalo, původ co se stalo a většinou to skončí tím, že se omluví ty děti navzájem a vysvětlíme si, že se to nedělá a podobně..

M: Ještě by mě zajímalo, jestli se rodiče informují, které kroužky máte v družině?

L: Určitě se informují všechny rodiče, které máme kroužky, a většinou i na začátku roku ty děti přihlašují, je fakt, že ty romský rodiče, ty sama odchyťávám já a snažím se je začlenit, protože oni sami nechtějí..

M: Takže ty sama chodíš za romským rodičem a řekneš jim, máme tady výtvarný kroužek...

L: Tak tak tak tak ..

M: ... nechtěla byste, aby vaše dítě chodilo na tento kroužek

L: Oni většinou do té družinky ty děti nepřihlásí a já pak po tom tejdnu, když už prostě mám konec přihlašování, tak si ty romský rodiče obejdu a řeknu podívejte se máte takové a takové možnosti, můžete tady dítě nechávat, bude tady spokojené, nemusíte mít obavy, když ho to nebude bavit, můžete si ho samozřejmě vzít kdykoliv domů..

M: No a chtějí teda?

L: No teda, velkou úspěšnost nemám (smích)

M: To jsi teda dobrá, že za nimi takhle docházíš, sama ty za nimi, to vůbec není v tvou kompetenci .. a když si teď vezmeme že je v Novém Boru Koblížek, spolupracujete spolu nějak?

L: Ne, to vůbec...

M: A myslíš, že kdybyste se spojili, k nim přeci jen ty romské děti docela chodí a chodí i k vám do školy.. tak kdybyste se spojili, a oni by rodičům řekli hele tady v Arnultovicích je výborná školní družina nechcete aby... víš jako že udělat tu spolupráci mezi vámi.. víš, že by to mohlo dopomoci k tomu, aby romské děti navštěvovali více tu školní družinu..

L: No víš, já si myslím, že tam je velký problém v tom, že Koblížek je úplně zadarmo že jo.. školní družina se platí, jednak obědy a pak i školní družina a to 150 Kč měsíčně, což jim vyskočí na nějakých 500 Kč měsíčně a oni to prostě nechtějí platit.. já si myslím že jde i o ty peníze..

M: A myslíš si, že tam je i nějaký další problém, kvůli kterému by rodiče nepouštěli děti do družiny.. nebo jde jenom o ty peníze a o to, že s nimi chtějí být doma..

L: No oni mají o ty své děti prostě takový strašný jakoby strach, že nikdo jiný než oni by se o něj lépe nepostaral... ale je to spíš taková opičí láska... jakože oni

prostě.. já nevím jak bych to nazvala.. opičí láska prostě... přitom jim toho doma tolik nedají... v družince si myslím že, nebo na tom kroužku, by se toho naučily mnohem více, ale tohle si oni vůbec nepřipouštějí.. že by těm dětem dali víc kdyby je nechali v té družince, oni si myslí prostě že doma jim je prostě lépe..

M: A myslíš, že se jim to snažíš dostatečně vysvětlit?

L: To jsem se snažila několikrát a to prostě oni neslyší, takové věci..

M: Takže s rodiči se bavíš o tom, proč nemotivují děti k tomu, aby navštěvovaly ještě navíc nějaký kroužek

L: No, já když jim to vysvětlím, tak oni to prostě nechtějí ani slyšet, nebo tomu spíš vůbec nerozumí, to co já jim říkám. Oni mě poslouchají, ale vůbec to nepochopí to, co jim vysvětluji, jako, že to je pro to dítě dobře... si pořád budou stát za svým, že to dítě chtějí mít doma... a nepochopí to, že pro to dítě je přínos být na kroužku, nebo v družině, to oni nechtějí slyšet..

M: Takže vlastně jsou radši všichni pohromadě... jako rodina...

L: No navštěvují se navzájem, ty příbuzný a tak...

M: A mohla bys mi říct, kolik sourozenců mají tvoje děti v družině, třeba ta Mercedes?

L: Mercedes má jednoho bratříčka asi o dva roky mladšího, příští rok by vlastně měl přijít do školy, myslím. Teď v dnešní době jich zase tolik nemají.. romský rodiny zase tolik dětí nemají, si myslím.. že mají 6 nebo 8 dětí. To ne, většinou mají tak dvě tři děti, nebo mívají dospělé děti. Třeba ta Katarina má dva dospělé 20 a 18 a teď má prostě v první a druhé třídě další děti.

M: A když bys přímo ty mohla říct, jaký je tvůj názor na DŮVODY nízké účasti romských dětí... jaký názor na to máš?

L: Já si myslím, že je to to, že ty rodiče svoje děti nemotivují, a ani nechtějí aby tam děti chodily. Protože pro ně je to náročný časově, museli by to dítě někam vodit, a chodit pro něj, což si myslím, že je pro něj veliký problém.. pak by to mohla být finanční situace, i když si myslím, že dneska na tom zase tak bídne nejsou... jo ale zase neradi ty penízky pouštějí, protože jim to přijde zbytečný.. ale hlavně si myslím, že to je v těch rodičích, že děti by chtěly, ale rodiče prostě jim nedají ten čas, aby je tam odvedli

M: Myslíš, že by to mohlo být tím, že rodiče také jako malý nic nedělali?

L: Určitě, určitě je to tím, že romský rodiče dřív se nezúčastňovali vůbec ničeho tím pádem oni nejsou na to zvyklí, aby děti chodily a jestli si prostě... ale aspoň o malinko se prostě ta generace trošku zlepšila, sice jen o pár procent ale zlepšila.. ale pokud ty rodiče, nebudou chtít opravdu motivovat tak ty děti prostě nebudou chodit..

M: Já ti moc děkuji, a chtěla jsem se zeptat, jestli ty máš nějakou otázku na mě?

L: No já bych chtěla poradit, co můžu udělat lépe, abych ty děti zmotivovala, nebo spíše ty rodiče, aby ty romský děti chodily..

M: No... jako první co bych udělala já, by bylo to, že bych se spojila s Koblížkem, protože si myslím, jak ho teď sama navštěvuju, že vidím že ty rodiče s nimi spolupracují a ty děti tam dávají rádi.. tak s ním bych se spojila, aby ti oni poradili, protože se s těmi rodiči mnohem lépe znají.. a pak bych docházela

více za těmi rodiči.. myslím si, ale že to děláš dobře, že vlastně děláš i víc, než bys musela.. takhle to na všech školách asi nefunguje, že by vychovatelky docházely za rodiči a jakoby je prosily o to, aby jim děti dali do družiny.. ale také si myslím, že z 15 dětí co máš v družince, jsou dvě děti strašně málo..

L: Málo to je, ale není to o tom, že bychom je nechtěli, ale oni je tam prostě nedávají.

M: Proto si myslím, že ty sama s tím nic neuděláš, je velmi důležité, aby rodiče slyšeli z více stran, že chodit do školní družiny, nebo na nějaký kroužek, je pro děti jediné dobře.

L: Možná máš pravdu, že bych se s Koblížkem mohla pokusit spojit, myslíš, že když tam teď docházíš, že bys mi mohla domluvit nějakou schůzku?

M: Určitě, dám ti číslo na hlavní vychovatelku, upozorním jí na to, že ji budeš volat a můžete se domluvit na další spolupráci.

L: To budeš moc hodná, děkuji.

M: Tak já ti moc děkuji, a ještě bych ti chtěla zopakovat, že rozhovor je samozřejmě anonymní, takže nikde nebude uvedeno tvoje jméno, a jména dětí samozřejmě také pozměním...

L: Také ti moc děkuji, bylo to příjemné posezení a popovídání.

11.3 Potvrzení o souhlasu rodiče/zákonného zástupce

POTVRZENÍ INFORMOVANÉHO SOUHLASU RODIČE/ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCE

Potvrzuji, že jsem se seznámil/a s podmínkami, z nichž se kvalitativní výzkum uskutečňuje. Souhlasím s účastí své dcery/svého syna ve výzkumném šetření k bakalářské práci Romské děti a jejich volnočasové aktivity.

.....

(jméno, příjmení dítěte)

Jméno a příjmení (rodiče/zákonného zástupce)

.....

.....

.....

Datum

Podpis